

Солиҳлар кўпайса, муҳтожлар унутилмаса...

Ҳижрий 18-санада қаҳатчилик бўлади. Қаҳатчилик тўққиз ой давом этади. Одамлар қийналади, чорва озиб кетади. Ҳазрат Умар розияллоҳу анҳу одамларни тўплаб, Аббос розияллоҳу анҳу билан ёмғир сўраб дуо қилади.

Аббос розияллоҳу анҳумо Аллоҳ таолога илтижо қилиб: “Ё Аллоҳ! Албатта, гуноҳ бўлмаса, бало тушмас. Тавба бўлмаса, бало кўтарилмас. Биз Сенга илтижо этиб дуо қиламиз, гуноҳларимизни эътироф этамиз. Сенга тавба қиламиз. Бизга ёмғир ато қил”, деди.

Манбаларда Анас розияллоҳу анҳудан бундай ривоят келтирилади: «Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳу қаҳатчилик бўлганида Аббос ибн Абдулмутталиб билан истисқо қилдилар: “Аллоҳим! Албатта, биз Сенга Набийимиз билан дуо қилиб ёмғир сўрардик. Сен бизга ёмғир берар эдинг. Энди биз Сенга Пайғамбаримизнинг амакиси билан ёмғир сўраб, дуо қиламиз. Бизга ёмғир бер”, деди» (Имом Бухорий ривояти). Шунда жала қўйди. Ер тўйиб, одамларнинг жонига ора қирди.

Аллоҳ таолога ёлвориб, қалбнинг туб-тубидан қилинган илтижою дуолар мустажоб бўлади.

Солиҳ зотлардан бири Саййид Аҳмад Тозийга нисбатан “ат-Тозийя” ёки “ат-Тафрижия” деб номланган ва “ас-Сийғатул комила” ёки тез ижобат бўлгани учун “ан-Нория” деб аталган салавот бор. Унинг матни қуйидагича:

“Аллоҳумма солли салотан камилатан ва саллим саламан таамман ғала саййидина Муҳаммаданил лазий

танҳаллу биҳил ғуқоду ва танфарижу биҳил куробу ва туқзо биҳил ҳаваижу ва туналу биҳир роғоибу ва ҳуснул ховатими ва йустасқол ғамаму би важҳиҳил карийми ва ғала олиҳи ва соҳбиҳи фи кулли ламҳатин ва нафасин би ғадади кулли маълумин лак!”

Маъноси: “Аллоҳим, ҳазрати Муҳаммадга ва у зотнинг оилалари (аҳли)га ва саҳобаларига ҳар нафас ва ҳар лаҳзада Ўзингга маълум бўлган саноклар миқдорича комил салавот ва мукаммал салом юборгин. Чунки у зотнинг воситасида (ҳар қандай) тугунлар ечилади, қийинчиликлар кетади, машаққатлар бартараф, ҳожатлар раво бўлади, умидмақсадларга ва яхши-гўзал ниҳояларга эришилади ҳамда у зотнинг гўзал-карамли юзлари ҳурматидан ёмғирлар сўралади”.

Халқимизда: “Ёмғир билан ер кўкаради, дуо билан эл” деган мақол бор. Зеро, солиҳ инсонларнинг дуоси билан эл-юрт фаровон бўлиши шубҳасиз.

Шу ўринда Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: “**Заифларингиз сабабидангина нусратланурсизлар ва ризқланурсизлар**”, деганларини айтиб ўтиш керак. Жамиятдаги заифлар, камбағал, бечораларнинг дуолари туфайли ҳам Аллоҳ таоло бандаларининг ризқини мўл қилади, уларни бало-офатлардан асрайди.

Хулоса шулки, жамиятда солиҳлар кўпайса, заифлар, камбағаллар ёрдамсиз, қаровсиз қолдирилмаса, Аллоҳ таолонинг изни билан халқимиз тинч, бало-офатлардан омонда бўлади.

Абдумутал ОТАБОВЕВ,
Жиззах вилояти “Ҳолид ибн Валид”
жоме масжиди имом-хатиби

Аллоҳ таоло башарият учун коинотни чексиз илоҳий қудратининг бир кўргазмаси, айна пайтда, имтиҳон дарсхонаси ўла-роқ яратди. Тафаккур қилувчи инсонлар учун коинотнинг ҳар бир бурчагида қудрат уммонларидан ва илоҳий нақшлардан ишоратлар, сирлар, ҳикматлар ва очиқ аломатлар бор.

Ақл эгалари учун...

Бу аломатлар инсонга:

- Аллоҳнинг буюклигини ва тенгсиз қудратини кўрсатади;
- бу буюклик қаршисида инсоннинг ожизлигини ва Парвардигор ҳузурида қуллик имтиҳонини ёдига солади;
- бу имтиҳоннинг охирида эса ўлимни, қиёматни, ҳашр (йиғилиш), ҳисоб-китоб ва ўзининг оқибатини эслатади.

Бу дунёдаги ҳар бир нарса ақл ва қалб соҳиблари учун ишорадир. Ояти каримада айтилади: **“Осмонлар ва Ернинг яратилишида, тун ва куннинг ўрин алмашиб туришида ақл эгалари учун аломатлар бордир”** (Оли Имрон сураси, 190-оят).

Кун ботишини бир бор тафаккур ила томоша қилиш соғлом ақл соҳиби учун кўнгилда чуқур из қолдирадиган кўргазмадир.

Ғофил инсонгина рассомнинг чизган табиат манзараларини мақтаб, томоша қилади-ю, коинот ва унинг Холиқи қаршисида мақтов ҳиссини туя олмайди. Илоҳий қудратни оддий иш сифатида қабул қилади.

Аллоҳнинг маърифатли дўстлари эса Жаноби Ҳақнинг мўъжизалари қаршисида ҳайрат ва ҳаяжонга тушадилар.

Улар бир заминда униб-ўсаётган ўсимликлар; ранго-ранг япроқ ва гуллар, уларнинг товланишлари, дарахтларнинг ранг, таъм, ҳид ва шаклда бир-биридан тубдан фарқ қиладиган меваларини, кичик уруғдан катта дарахтнинг униб чиқишини, бир тухумдан товуқнинг пайдо бўлишини, бир томчи сувдан инсоннинг вужудга келишини, фақатгина бир-икки ҳафта яшаса-да, қанотида гўзал суратлари бор капалакни, инсоннинг яратилишидаги

ажойиб – кўзнинг кўриши, миянинг идрок этиши каби илоҳий мўъжизаларни ҳайрат билан кузатадилар.

Қуёшнинг ҳар ботиши, кун чиқиши, амал дафтари нималар билан тўлиши номаълум бўлган бир саҳифа эмасми?

Кун ва туннинг бир-бири ортидан келиши, фасллар ҳам алмашиб туриши. Баҳорда қайта жонланган ва яшнаган табиат кузда сарғая бошлайди, қишда “ўлади”. Табиатда ҳар йили такрорланадиган бу мавсум алмашинуви инсон умрида фақат бир бор яшалади. Ёшлик баҳори асло ортга қайтмайди.

Инсон янги узилган новдадек чақалоқ бўлиб дунёга келади, юриб-югуриб улғаяди, ёш ва кучли бўлиб етишади. Фақат бу жараён ўрта ёшдан кейин секин-аста теска-рисига айлана бошлайди. Дарахтларнинг ям-яшил, ҳаёттилик рамзи бўлган барглари сарғайиб, шамолларда тўкилганидек, инсоннинг ҳам қоп-қора сочлари аста-секин оқаришни, териси бурилишни, тик қадди букилишни ва қуввати кесилишни бошлайди. Касалликлар танада зуҳур этади: бора-бора бел букилади, тиззаларда дармон қолмайди. Яъни, инсоннинг умри ўзи учун энг катта ибратдир. Ояти кари-мада бундай марҳамат қилинади: **“Биз кимга узоқ умр берсак, унинг вужудини ҳам (эгик, заиф) қилиб қўюрмиз. Ахир, ақл юргизмайдиларми?!”** (Ёсин сураси, 68-оят).

Инсон буларнинг бари ҳақида тафаккур қилиши керак эмасми?!

Нигора АБДУМУХТОР қизи
тайёрлади.

Мундарижа

Салавот соғинчи

Солиҳлар кўпайса,
муҳтожлар унутилмаса... 1

Таянч нуқта

Ақл эгалари учун... 2

Огоҳлик – давр талаби

Фитна – кўз илғамас хатар 4

Бир оят шарҳи

Худ алайҳиссаломнинг дуоси 7

Саҳобалар ҳаёти

Ҳотамтой Саид ибн Ос *розияллоҳу анҳу* 8

Улуғ фарз

Намознинг ҳикматлари 10

Ёмонликдан қайтариш

Ақлни кетказувчи нарсалар
ҳаром қилинган 11

Динимизни ўрганамиз

Мерос: рукнлари, шартлари,
олиш сабаблари 12

Ёшлар тарбияси

Фарзандингизга вақт ажратяпсизми? 14

Дарсхона

Қайтар дунё 15

Муносабат

Ислом шиорлари масҳара
қилинмайди 16

Ибрат

Отага ҳурмат дарси 17

Масала

Сўраган эдингиз... 18

Ҳадис шарҳи

Сизга кимнинг моли суюкли? 20

Катта гуноҳлар

Туҳматнинг охири вой 21

Дунёдан дараклар

Ислом ва олам 22

Аслида қанақа?

“Саҳиҳи Бухорий” да аёлларга
эҳтиром 24

Шеърят

Яратган ул куни сендан ризо бўлгай... 26

Улуғлардан ўғитлар

Қазога рози, балоға сабрли... 27

Мунаввар олам

“Жомеус Сунан” шарҳланмоқда 28

Тадқиқот

Ўзбек матбуотининг тарихий
илдизлари 29

Саодат асрига саёҳат

Асирлар ҳақида
музокара 30

Минтақа

Соломон ороллари 32

Нуриддин домла ХОЛИҚНАЗАРОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий

Фитна – кўз илғамас хатар

(Давоми. Бошланиши ўтган сонда)

ҲАДИСЛАРДА ФИТНА МАВЗУСИ

Фитна ҳақида талайгина ҳадиси шарифлар келган. Ҳатто муҳаддислар фитна ҳақидаги ҳадисларни бир жойга тўплаб “Ал-фитан” деган алоҳида китобни таълиф этганлар. Кўпчилик муҳаддислар ҳадис тўплamlарида алоҳида фитналар бобини ажратиб, шу мавзуга доир ҳадисларни жамлаганлар.

Суннатда фитна мавзуси кенг ёритилган бўлиб, унинг муолажаси ҳақида жуда кўп тавсиялар берилган. Бу борада аллома Нуриддин Итраҳматуллоҳи алайҳнинг сўзлари эътибордадир. Одамлар у зот ҳузурига бориб, фитна вақтида қандай йўл тутиш кераклиги ҳақида сўрашади. Шунда шайх уларга жуда чиройли йўл кўрсатиб, бундай дейди: “Фитна ҳақида келган ҳадисларни кўпроқ ўқиб, бу борада Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг насиҳатларига амал қилинг. Ўзингизни ҳам фитнага тушиб қолишдан эҳтиёт қилинг”.

Фитнага қарши энг яхши чора шу мавзу билан боғлиқ ҳадисларни яхшилаб ўрганиш ва ундаги кўрсатмаларга амал қилишдир.

Фитна ҳақида ворид бўлган ҳадисларни бир ўринга жамламаймиз, ҳолатга қараб, алоҳида-алоҳида ном остида келтираммиз.

ИБЛИС АЛАЙҲИ ЛАЪНАНИНГ ФИТНАСИ

Биринчи содир этилган фитна Иблис алайҳи лаъна тарафидан Одам алай-

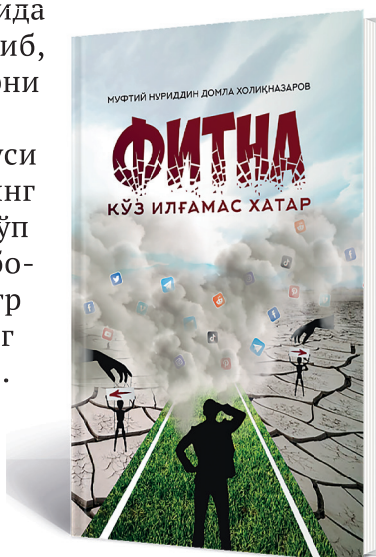
ҳиссаломга кибр ва ҳасад қилиш натижа-сида бўлган. Одам алайҳиссалом ва Ҳавво онамизни нози неъматлар ичида яшаб турган жаннатдан шайтоннинг фитнаси ва иғвоси чиқарди. Фитна ортидан доимо неъматлардан маҳрумлик ёки бирор машаққатга йўлиқиш туради. Отамиз Одам ва онамиз Ҳаввонинг жаннатдан чиқиш воқеаси катта мавзу бўлиб, Қуръони карим сураларида қисса шаклида келган.

ДУНЁДА РЎЙ БЕРГАН ИЛК ФИТНА

Ер юзидаги биринчи фитна Одам алайҳиссаломнинг ўғиллари Қобил ва Ҳобил ўртасида юз берган. Ака ўз инисига ҳасад қилиб, унинг қотилига айланади. Бунга қадар ер юзида барча инсонлар тинч-тотув ҳаёт кечиради эдилар.

Мазкур воқеа Қуръони каримда гўзал услубда баён қилинган:

«Уларга Одамнинг икки ўғли хабарини ҳақ ила тиловат қилиб бер. Икковлари қурбонлик қилганларида, бирларидан қабул қилинди, бошқасидан қабул қилинмади. У: “Албатта, мен сени ўлдиражакман”, деди. Бириси: “Албатта, Аллоҳ тақводорлардангина қабул қилади. Агар сен мени ўлдириш учун қўл кўтарсанг, мен сени ўлдириш учун қўл кўтармасман. Мен, албатта, оламларнинг Рабби Аллоҳдан қўрқаман. Ана ўша золимларнинг жазосидир”, деди. Нафси унга биродарини ўлдиришни яхши кўрсатди. Бас, уни ўлдирди. Шу сабабдан зиёнкорлардан бўлди. Аллоҳ ер юзида кезиб юрган қарғани унга биродарининг ўлигини қандай кўмишини кўрсатиш учун юборди. У: “Шўрим қурсин! Мана шу қарғачалик бўлиб, биродарим ўлигини

кўма олмадим-а?!” деди. Бас, у надомат қилувчилардан бўлди. Шунинг учун ҳам Бани Исроилга: “Ким бир жонни ноҳақдан ёки ер юзида фасод қилмаса ҳам ўлдирса, худди ҳамма одамларни ўлдирган бўлади. Ким уни тирилтирса, худди ҳамма одамларни тирилтиргандек бўлади”, деб ёздик. Батаҳқиқ, уларга Пайғамбарларимиз баёлотлар олиб келдилар. Сўнгра, бундан кейин ҳам улардан кўплари ер юзида исроф қилувчилардан бўлдилар” (Моидасураси, 27–32-оятлар).

Воқеа батафсил баён қилингани боис унинг тафсирига мурожаат қилмай, оятнинг ўзи билан кифояландик.

ИСЛОМ ДАВРИДАГИ КАТТА ФИТНА

Сийрат уламоларининг таъкидлашича, Исломдаги биринчи энг катта фитна Умар ибн Хаттоб розияллоху анху даврида содир бўлган. Тўғри, ундан олдин ҳам Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламнинг ҳаётлик чоғларида ва Абу Бакр Сиддиқ розияллоху анхунинг халифалик вақтида фитналар юз берган бўлса-да, лекин оммавий тус олмаган. Ҳадисларда ҳам катта фитналар Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам вафотларидан кейин бошланишига ишоралар бор.

Юқорида айтганимиздек, Ислом тарихида содир бўлган энг катта фитна “Фитналар қулфи” дея ном олган иккинчи халифа, амирул мўминин Умар ибн Хаттоб розияллоху анхунинг даврига тўғри келади. Воқеани қисқача баён қиладиган бўлсак. Умар ибн Хаттоб розияллоху анхунинг халифалик йиллари жамиятда адолат ҳукм суларди. Еру осмондан барака эшиклари очиб қўйилган вақтлар. Одамлар тинчлик-омонликда ҳаёт кечирар, фитна нималигини асло билмас эдилар. Фитна у ёқда турсин, шубҳали савол берган кишиларнинг ҳам адаблари бериб қўйиларди.

Вақт ўтган сари турли халқлар Исломни қабул қила бошлади. Одамлар Ислом динига киргани билан ҳали аввалги эътиқод ва қарашлари тўлиқ ўнгланмаган эди. Ундан ташқари, фитнабоши Абдуллох

ибн Сабаъга ўхшаган ичкаридан Исломга ҳужум қилиб, зарба бериш мақсадида ўзини мусулмон қилиб кўрсатаётган мунофиқлар йўқ эмасди. Шу ва шунга ўхшаган бошқа омиллар сабаб аста-секин фитнага йўл очила бошлади.

Фитначилар ўз мақсадларини амалга ошириш йўлида ҳар қандай пасткашликдан тоймас эдилар. Фитначилар хуфёна тил бириктириб, тўпланиб ҳазрати Умарни ўлдириш учун режа тузадилар. Душманлар ўзларининг қабих ниятларини амалга ошириш учун Муғира ибн Шўъбанинг қули Абу Луълуани танлашади.

Бир куни Абу Луълуа заҳар сурилган ханжар билан эрталаб масжидга йўл олди. Ҳазрати Умар субҳ намозини эрта ўқирди. Пайтдан фойдаланган қотил масжидга эртароқ кириб яшириниб олди. Ҳазрати Умарнинг намоз бошлашини кутиб орқада пойлаб намозга такбир айтиши билан ханжар уради. Бир неча марта санчиб, кўп жароҳат етказади. Ҳазрати Умар “Мени ўлдирди, ушланглар!” деб қичқиради. Одамлар уни ушлашга ҳарчанд ҳаракат қилмасин, бир неча кишини яралаб қочиб кетмоқчи бўлди. Лекин бир саҳоба орқасидан келиб, уни йиқитиб олди. Қўлга тушган Абу Луълуа ўзига ханжар урди.

Абдурахмон ибн Авфни ўрнига имом қўйди. Намозни тезда тугатиб Умарни уйларига олиб кетишди. Воқеани эшитган аҳли Мадина қайғуга ботди.

Дарҳол табиб чақирилди ва у жароҳатни кўриб, боғлаб қўйди. Лекин жароҳат оғир, кўп қон йўқотилганди. Шундай қилиб, хижратнинг 23 йили 26 зулҳижжа (милодий 644 йил 2 ноябр) сешанба куни ҳазрати Умар 63 ёшда фитна туфайли вафот этди.

Биринчи фитна номини олган ушбу мудҳиш воқеа Ислом тарихига қонли сиёҳ билан битилди.

Ҳазрати Умар васиятига биноан чоршанба куни Ойша онамиз ҳужраларига Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам ва Абу Бакр розияллоху анхунинг ёнларига дафн қилинди. Жаноза намози масжидда ўқилди, Суҳайб Румий розияллоху анху имом бўлди. Ҳазрати Умар розияллоху анхудан бошланган

5

фитна кейинги рошид халифаларни ҳам четлаб ўтмади.

Хулоса шуки, фитна жамиятни пароканда қилиб, одамлар орасида бошбошдоқлик ва низолар авж олдиради. Охиrhoқибат зиддиятлар низоларни келтириб чиқаради. Кўп ҳолларда эса бу каби ишлар қон тўкилиши билан якун топади.

Шунинг учун ҳам динимиз фитнани қоралайди ва унга қарши қаттиқ курашади.

ЮМШОҚЛИК ВА ҚЎПОЛЛИК ОҚИБАТИ

Ислом дини барча фазилату яхшиликларга буюради. Зеро, динимиз эзгулик динидир. Унинг барча ҳукмларида мулойимлик ва юмшоқлик мавжуд. Бу борада бир қанча ҳадиси шарифларда кўрсатмалар бор.

Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг завжалари Ойша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Эй Ойша! Албатта, Аллоҳ таоло Рофиқдур, рифқни яхши кўради. Рифққа қўполлик ва бошқа нарсаларга бермаган нарсани беради”**, дедилар» (Имом Муслим ривоят қилган).

Рифқ мулойимлик, юмшоқлик демакдир. Ойша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Мулойимлик қайси бир нарсада бўлса, унга зийнат бўлади. Қайси бир нарсадан мулойимлик суғуриб олинган бўлса, унга айб бўлади”**, дедилар» (Имом Аҳмад ривоят қилган).

Демак, мулойимлик бор жойда хайр ва барака бўлади. У йўқ бўлса, яхшиликлар ўрнини ёмонликлар, фитналар ва ихтилофлар эгаллайди. Мулойимлик энг гўзал фазилатлардан бири бўлиб, бир сўз билан айтганда, бир ишни қўполлик ва заифлик қилмай, мўътадил йўлда амалга оширишни ифодалайди.

Жарир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Ким мулойимликдан маҳрум бўлса, яхшиликдан маҳрум бўлибди”**, дедилар» (Имом Байҳақий ривоят қилган).

НАСИХАТНИНГ ЎЗ ЙЎЛИ БОР

Насиҳат қилишнинг ўзига яраша одоб ва қоидалари бор. Тўғри келган киши дин номидан гапириб кетавермайди. Бунга ҳаққи ҳам йўқ. Дин – ҳассос соҳа. Етарли илмга эга бўлмай насихат қилиш кўпинча ноқулайликлар келтириб чиқаради.

Насиҳат қилмоқчи бўлган киши, аввало, етарли илмга эга бўлиб, бошқалардан олдин ўзи устозлардан кўрсатмалар олиб, уларнинг тазкия ва ижозатларига эга бўлмоғи лозим. Бу сифатларга эга бўлмаган кишилар бировларга насихат қиламан деб ўзини ҳам, ўзгаларни ҳам адаштиради.

Насиҳат аҳлидан бўлган инсон эса ўзига ушбу оятни асос қилиб олиши лозим:

“Раббингнинг йўлига ҳикмат ва гўзал мавъиза ила даъват қил” (Наҳл сураси, 125-оят).

Шунга кўра, Аллоҳ йўлига чакирувчи кишига ҳикмат ва гўзал мавъиза ҳамроҳ бўлмоғи лозим экан. Шундагина сўзи ўткир ва таъсирли бўлади. Ҳикмат бир ишни муносиб феъл билан муносиб ҳолат ва муносиб вақтда қилишга айтилади. Мавъиза эса гўзал сифати билан васф этилмоқда. Аслида мавъизаларнинг бир неча турлари бўлиб, ҳикамий, хитобий ва жадалий бўлиши мумкин.

Ушбу оятда Аллоҳ таоло Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам орқали ваъз айтиш услубини таълим бермоқда. Ваъз-насиҳат айтаётган киши, аввало, вазиятни тўғри баҳолаши, унга мулойимлик ва ҳикмат билан ёндошмоғи керак экан. Шунда мақсадга мувофиқ иш қилинган бўлади.

Мазкур оят Макка мушриклари мусулмонларга қаттиқ озор бераётган вақтда нозил бўлган. Шунда ҳам Аллоҳ таоло ҳикмат ва гўзал мавъиза ила насихат қилишга даъват этмоқда. Шундай экан, насихат қилаётган кишилар, аввало, бу айтилган сўзларига ўзлари амал қилишлари авлороқдир.

Мулойимлик ва насихат қилишга оид мавзуларга бежиз тўхталмадик. Кейинги пайтларда мана шу айтилганларга бепарволик натижасида кўпгина кўнгилсиз ҳолатлар ва фитналар келиб чиқмоқда.

(Давоми бор.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾

“Албатта, мен Аллоҳга таваккал қилдим. У Раббим ва Раббингиздир. Ҳар бир ўрмалайдиган нарсанинг молики Удир. Албатта, Раббимнинг ишлари ҳақ ва адолатдир” (Ҳуд сураси, 56-оят).

Ҳуд алайҳиссаломнинг дуоси

Ҳуд алайҳиссалом қавмини тинмай ҳақ йўлга чақирсалар-да, улар юз ўғиравердилар. Мушриклар имон келтириш ўрнига: “Сени олиҳаларимиз ёмонлик билан урибди”, дейишди ва даъватидан тўхтатишга уринишди.

Ҳуд алайҳиссалом: “**Бас, ҳаммангиз менга қарши ҳийла қилаверинглар, менга муҳлат берманглар. Албатта, мен Аллоҳга таваккал қилдим. У Раббим ва Раббингиздир**” (Ҳуд сураси, 55–56-оятлар), деб уларга қарши турди.

Абу Жаъфар бундай дейди: «Оятнинг маъноси: “Менга ёмонлигингиз тегмаслиги учун Унга – менинг ва сизнинг Раббингиз, Моликингиз, барча махлуқотларни кузатиб турувчи Аллоҳга таваккул қилдим. Ер юзида ҳар бир ўрмалайдиган жонзотнинг молики Аллоҳ таолодир. Барча Унга бўйсунади ва Унга муҳтож”. Шунинг учун: “**Албатта, мен Аллоҳга таваккал қилдим. У Раббим ва Раббингиздир**”. Фақат Унгагина суяндим».

“**Ҳар бир ўрмалайдиган нарсанинг молики Удир**”. Парвардигорнинг изнисиз ҳеч бир жонзот ҳаракат ҳам қилолмайди, ҳаракатдан ҳам тўхтолмайди. Аллоҳ таоло истаса, вафот эттиради, истаса, ҳаёт беради. Шундай экан, барчангиз менга нисбатан бирон ёмонликни режалаштирсангиз ҳам, уни амалга оширолмайсиз. Агар Аллоҳ таолонинг изни бўлсагина, қодир бўлишингиз мумкин. Шу боис мен сиздан эмас, Аллоҳ таолодан қўрқаман ва Унга суянаман”.

“**Албатта, Раббимнинг ишлари ҳақ ва адолатлидир**”. Раббим мени юборган ва мен чақираётган йўл ҳақдир. Аллоҳ таолонинг ишлари ғоятда мустаҳкам, Сўзи ҳақ, ваъдаси ҳақ.

Мен Раббимнинг йўлига юрганман ва Унинг ёрдами ила мақсадга етишимда шубҳа йўқ. Сиздан заррача қўрқмаслигимнинг боиси ҳам шунда.

Аллоҳ таоло барча мавжудотларга, бандаларга зулм қилмайди. Аллоҳ фазлу қарамии ила уларга фақат яхшилик ва адолат қилади.

Тафсир китоблари асосида
 Тошкент ислом институти
 ўқитувчиси
Сурайё ИБРОҲИМОВА
 тайёрлади.

Ҳотамтой САИД ИБН ОС

розияллоҳу анҳу

Бадрда отаси ва амакиси қатл этилганида Саид ибн Ос эндигина ўн икки ёшдаги ўсмир эди. Уни Усмон ибн Аффон Зиннурайн ўз қарамоғига олишига қариндошлиги сабаб бўлди.

Унинг хонадонида аёллари Руқайя ва Умму Кулсум кўз ўнгида парвариш, меҳр кўрди. Бу икки аёл пайғамбарлар саййиди Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг нуридийдалари эди. Саидга улуглик ота-боболаридан қон билан ўтган эди. У Қуръонни Расулуллоҳнинг оғизларидан эшитиб ўрганди. Унинг тажвид-талаффузи у зотнинг овозларига жуда ҳам ўхшаб кетарди. Шу билан чекланиб қолмай, у Усмон ибн Аффон халифалиги даврида Қуръонни Мусхафга кўчириб, одамларга таълим берган ўн икки кишидан бири бўлиб танилди.

Ривоят қилинишича, бир аёл ўзидаги қимматбаҳо тўнни арабларнинг энг икромлисига назр қилмоқчи эканини айтганида, Саид ибн Оса беришни тавсия қилишади. Шундан кейин қимматбаҳо кийимлар унга нисбат берилиб, “Саидия” дейиладиган бўлди. Одамлар Саид ибн Оса хожалик ва сахийлик нисбатини бериб асло адашмаган эдилар. Муовия ибн Абу Суфён унга “Қурайшнинг карими” деган лақабни берди. Аллоҳ таоло Саидга ҳисоб-китобсиз мол-дунёни дарё каби оқизиш қўйди. Саид ҳам бу мол-дунёни ҳисоб қилиб ўтирмай муҳтож ва фақир бандаларга бериб юборарди. Саид ибн Ос ҳар жума куни молларини халтачаларга солдириб, ҳожатманд намозхонлар ёнига қўйиб кетарди. Улар намозни адо этиб бўлганларидан сўнг гап-сўзсиз берилган бу ҳадяларни олиб, шоду хуррам ҳолда уйларига қайтишарди.

Қорилардан бир киши унинг йиғинига келиб, Қуръон ўрганар, бироқ муҳтожлик етиб, қийналиб қолган эди. Шунда хотини: “Саид ибн Ос саховатда тилларда дoston бўлган зот, агар унга бир оғиз айтсангиз, сизга ёрдам берарди”, дейди. Шунда қори:

“Эй шўринг қурғур хотин, бетимнинг терисини шилиб олмоқчимисан? Аллоҳга қасамки, ҳеч қачон бундай қилишга юзим чидамайди”, деди.

Хуллас, унинг аҳволи оғирлашиб, хотини ҳам гапини қўймади. У иложи топилмагач, ҳар кунги одатига кўра яна Саид ибн Ос мажлисига борди. Одамлар тарқалиб кетганда ҳам у жойидан қўзғалмасди. Шунда Саид унга: Менда бир ишинг борга ўхшайди, деди. У жим ўтирарди. Шунда Саид хизматкорларига ишларингизга боринг, деган ишорани қилди. Улар чиқиб кетгач: “Кўряпсанми, иккимиздан бошқа ҳеч ким қолмади, энди ҳожатингни айт, эй биродар”, деди. У яна сукутдан нарига ўтмади. Шунда Саид чироқни ўчириб, унга: “Аллоҳнинг раҳматига ноил бўлгур, менинг юзимни кўрмайпсан, ҳожатингни айт энди”, деди. Шунда у тилга кириб: “Аллоҳ амирни ислоҳ қилсин, бизнинг бошимизга йўқчилик тушди, уни сизга айтишни маъқул кўрдим, лекин уялдим”, деди. Шунда Саид: “Кўп ташвиш чекма, тонг отгач, вакилим фалончига учраш”, деди.

Тонг отгач, муҳтож киши Саид ибн Оснинг вакилига учради. Вакил унга: “Амир сенга бир нарсалар бермоғимни буюрди, ўзинг билан уларни кўтариб кетишга одам олиб кел”, деди. У ёрдам берадиган ҳеч кимим йўқ деб, хотинининг олдига қайтди. Хотинига маломат қилмай шундай деди: “Сен Саид ибн Оса юзимнинг сувини тўкишга мажбур этдинг, у менга бир ўзим кўтариб кетолмайдиган мол беришни буюрибди. Ўйлашимча, у ёки бирор озиқ-овқат бермоқчи бўлса керак. Агар пул бермоқчи бўлганида уни кўтаришга одам шарт бўлмас, қўлимга тутқазган бўларди”. Хотини хурсанд бўлиб: “Нима берса ҳам олаверинг, биз унга муҳтожмиз”, деди.

У яна вакилга бориб учрашди. Вакил шундай деди: «Мен амирга: “Сиз берган нарсаларни кўтариб кетадиган кишиси йўқ

экан», дегандим, анови уч қулни ёрдамга жўнатибди». У муҳтож киши хизматкорлар олдига тушиб йўл бошлади. Ниҳоят, уйига етиб боргач, қарасаки, ҳар бирининг бошида ўн минг дирҳам солинган идиш бор экан. Олиб келган нарсаларини қўйиб, қайтиб кетаверинглар, деб хизматкорларга жавоб берди. Улар эса: «Бизни сенга амир ҳадя қилди. Чунки у қули билан бирга бировга ҳадя жўнатса, қул ҳам ўша ҳадя қаторида бўлади», дейишди.

Бир аъробий Саид ибн Ос олдига нарса сўраб келди. У беш юз дирҳам беришни буюрди. Шунда вакил: «Беш юз дирҳамми ёки беш юз динорми?» деб сўради. Амир: «Беш юз дирҳам, дедим. Нега сен беш юз динор деб ўйладинг? Майли, сен айтганча, беш юз динор бўлақолсин, беравер», деди. Аъробий шунча пулни кўриб, ҳайратдан йиғлаб юборди. Саид: «Нима бўлди, ҳадянгни олмадингми?» деди. У: «Олганман, лекин ер қандай қилиб бир кун сенга ўхшаганларни «ютар» экан, сендай киши ҳам ўладими-я... Шунга бағри доғман», деди.

Саид ўғли Амрга: «Эй ўғлим, ҳадя бермоқчи бўлсанг, сўрамасидан олдин бергин. Аммо олдинга келган кишининг юзини ҳаёдан қизарганини кўрсанг ёки берармикин, бермасмикин деган хавотирда келган бўлса, Аллоҳга қасамки, бор молингни берсанг ҳам, унинг шу аҳволига арзимаёди, шу хижолатли ҳолатига ҳеч нарса тенг келмас. Шунинг ёқинида тут», деб насиҳат қиларди. Саид ибн Оснинг қазоси яқинлашгач, болаларини тўплаб бундай деди: «Эй ўғилларим, вафотимдан кейин дўстларим ортимдан аттанг деб қолишмасин. Мен ҳаёт пайтимда бериб турган ҳадяларни узмай беринглар ва сиз-

лар ҳам нафақаларни беринглар. Уларни сўраш хижолатидан қутқаринглар. Ким бир хожатини сўраб келса, унинг аъзойи бадани титраб, рад этса нима бўларкан, деб хавотирда туради. Аллоҳга қасамки, албатта бир кишининг сизларни ўз хожатини адо этишига ишонган ҳолда бемалол ухлаб тонг оттириши уларга бирон нарса берганларингдан улуғроқ ишдир».

Саид ибн Ос вафот этгач, «Ашдақ» лақаби билан танилган ўғли Амр ибн Саид бу хабарни етказишга Дамашққа – Муовия ибн Абу Суфён ҳузурига борди. Буни эшитган Муовия истиржоъ айтиб йиғлади ва Амрга: «Отангининг қанча қарзи қолган?» дея илтифот кўрсатди. «Уч юз минг дирҳам», деди. Муовия бу қарзни узишни ўз бўйнига олди. Шунда ўғли: «Отам менга қарзимни фақатгина ўз ерларимни сотиб адо эт, деб васият қилган», деди. Муовия ерни қарзни тўлашга етадиган нархда сотиб олди.

Амр ибн Саид Мадинага қайтиб, бир жарчига: «Кимнинг Саид ибн Оса берган қарзи бўлса, ўғли Амрнинг олдига келсин, қарзни узади», деб нидо қилишни буюрди. Шунда олдига бир йигит «йигирма минг дирҳам» деб ёзилган бир парча терини кўтариб келди. Амр қандай қилиб отаси бунча қарз бўлиб қолганига ҳайрон қолди. Йигит: «Отангиз ўз ишидан қайтаётган эди. Мен унинг изидан қолмадим. У мени кўргач: «Менда бирон ишинг борми?» деди. Мен: «Йўқ, лекин шундай вақтда ёнингизда тургани келдим», дедим. Отанг: «Аллоҳ сенга ёр бўлсин. Менга сиёҳ билан бир парча терини топиб кел», деди. Унинг айтганини қилдим. У бир парча терига «Йигирма минг дирҳам берилсин», деган васиқа ёзиб, деди: «Эй биродаримнинг ўғли, молимиз, ғалламиз келса, атаганимизни сенга берамиз». Шунда Амр отаси айтган молнинг устига яна қўшиб берди. Шунда одамлар: «Ким орқасида Амр ибн Саидга ўхшаган ўғилни қолдирган бўлса, у вафот этмабди», дейишди.

Аллоҳ Китобининг ҳофизи, сахий ва хотамтой Саид ибн Осдан Аллоҳ рози бўлсин ва қабрини нурга тўлдирсин!

Манбалар асосида
Бобомурод ЭРАЛИ тайёрлади.

Муқаддас Китоб жаҳоннинг кўплаб тилларига ўғирилган. Шу боис унинг таржима нусхаларини дунёнинг ҳамма жойида учратиш мумкин.

Қуръони карим таржимони

Одамларнинг Ислом динига бўлган қизиқиши ва эътиқоди ортиб бориши билан Қуръони каримни бошқа тилларга ўғириш ишлари такомиллаша борди. Масалан, англиялик Жорж Сале Қуръони карим маъноларини инглиз тилига ўғирди. Бу ҳақда Иброҳим Марзуқнинг “Leaders Guide” китобида қайд этилган.

Жорж Сале 1697 йилда Лондонда туғилган ва 1736 йилда вафот этган. Сале Кентерберидаги қирол мактабида таълим олган. 1720 йилда у христиан билимларини тарғиб қилиш жамиятини ўз ичига олган “Ички маъбад” институтига ўқишга киради. Шу билан у инглиз шарқшуноси бўлиб етишади. Олим араб, иброний тилларини яхши ўрганади ҳамда ўлимидан икки йил аввал, яъни 1734 йилда Қуръони карим таржимасини тугаллаб, нашр эттиради. Шунинг учун у катта шухрат қозонади.

Француз ёзувчиси ва файласуфи Вольтер ўзининг “Dictionnaire Philosophique” луғатида ёзишча, Жорж Сале умрининг 25 йилини Арабистон ярим оролида ўтказган. У ерда араб тили ва халқининг ўзига хос урф-одатларини синчиклаб ўрганган.

Жорж Сале Қуръони каримни лотин тилига таржима қилиш билан машхур бўлган италиялик католик руҳонийси ва шарқшунос олими Луиджи Моршини ўзига устоз деб билган, унинг олдида ўзини қарздор санаган. Боиси, у Моршининг таржимасидан кенг фойдаланган.

2006 йилги АҚШ Конгрессига сайловларда ғалаба қозонган Кейт Эллисон Миннесота штатидаги демократлардан биринчи мусулмон вакилдир. У 2007 йил январ ойида 1734 йили Жорж Сале томонидан таржима қилинган Қуръони каримнинг “Алқоран” номи билан машхур нусхасига қўл қўйиб, қасамёд қилган. Конгресс кутубхонасининг нодир китоблар ва махсус тўпламлар бўлимидаги ушбу икки жилдли таржима 1815 йилда Қўшма штатлар асосчиларидан бири Томас Жефферсон томонидан Конгрессга сотилган 6500 га яқин китоблардан биридир.

Қайд этиш жоиз, Қуръони карим 1746 йилда Жорж Сале таржимаси асосида немис тилига ҳам таржима қилинган.

Оятуллоҳ АБДУҚОДИРОВ,

Имом Бухорий номидаги Тошкент ислом институти талабаси

Намознинг ҳикматлари

- Намоз Исломнинг иккинчи рукни, ибодатларнинг онаси, тоатларнинг асоси, гуноҳларни ювувчи, ёмонликларни қайтарувчидир.
- Намоз калимаи шаҳодатдан кейинги энг улуғ фарздир.
- Намоз банданинг Аллоҳ ила боғланиш воситасидир.
- Намоз ютуқ ва нажотлар йўлидир.
- Намоз – хато ва гуноҳларни ювишнинг энг ишончли йўли.
- Намоз мўминга кўплаб шахсий фойдалар келтиради.
- Намоз намозхонни Аллоҳ таолога яқин қилади, унинг иродасини мустаҳкамлайди.
- Намоз инсонни дунё матоҳларидан ўзини юқори тутишга ўргатади.
- Намоз мўминга мислсиз нафсоний роҳат ва руҳий фароғат бахш этади.
- Намоз ўқийдиган одам ғафлат уйқусидан қутулиб, ушбу ҳаётдаги ўз масъулиятини сидқидилдан адо этадиган бўлади.
- Намоз кишига интизомли бўлишни, ҳамма ишларни тартибли равишда йўлга қўйишни, вақтни тежаш ва тартибга солишни ўргатади.
- Намозхон одам ҳилм, хотиржамлик, шошилмаслик, виқор, сабр каби юксак фазилатларга эга бўлади.
- Намоз мўминни турли иллатлардан холи бўлишга олиб боради.
- Намозхон одамни ҳамма ҳурмат қилади, унга ишонади.
- Намоз поклик рамзидир. Намозхоннинг бадани, кийим-боши ва макони пок бўлади.
- Намоз кишининг руҳий, маънавий ва жисмоний соғлиги учун ниҳоятда зарур экани ҳозирги кунда кофирга ҳам сир эмас.

“КИФОЯ”

китобидан олинди.

Ислом дини таълимотида нимаики яхши деб буюрилган бўлса, у яхши, нимаики ёмон деб қайтарилган бўлса, ўша нарса ёмондир. Зотан, шариатимизда инсонга зарар етказувчи ҳамма нарса ман этилган. Шулардан бири гиёҳвандлик балосидир.

Ақлни кетказувчи нарсалар ҳаром қилинган

Аъроф сураси 157-оятда: “...У (пайғамбар) уларни яхшиликка буюради, ёмонликдан қайтаради ва пок нарсаларни ҳалол қилиб, нопок нарсаларни уларга ҳаром қилади ҳамда уларнинг юкларини ва устларидаги кишан (қийинчилик)ларини олиб ташлайди. Бас, унга имон келтирган, уни улуғлаган, унга ёрдам берган ва у билан бирга нозил қилинган нур (Қуръон)га эргашганлар, айнан ўшалар (охиратда) нажот топувчи кишилардир”, дейилган.

Гиёҳвандликка ружу қўйиш аслида Аллоҳ ва Унинг Расули амрига бўйсунмасликдан келиб чиқади. Шу маънода, руҳий тарбия ҳар қачонгидан ҳам муҳимдир. Оила, маҳалла ҳамда таълим масканларида ушбу масалага алоҳида эътибор қаратиш лозим. Зеро, фарзанд бир нозик ниҳол кабидирки, қандай парвариланса, шундай бўй кўрсатади.

Умму Салама розияллоҳу анҳо айтади: “Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва сал-

лам ҳар қандай маст қилувчи, баданни бўшаштирувчи ва сусайтирувчи нарсалардан қайтардилар” (Имом Абу Довуд, Имом Аҳмад ривояти).

Афсус, бугунги кунда айрим ёшлар “Трамадол”, “Лирика” каби психотроп дори воситалари истеъмолига ружу қўйишмоқда. Бу дори воситалари гиёҳванд моддалар каби маст қилиш, ақлини йўқотиш хусусиятига эга.

Бундан ташқари, баъзи ўсмирлар чилим чекишни одат қилишмоқда. Чилим инсон саломатлигига зарар келтириши тиббиётда исботланган.

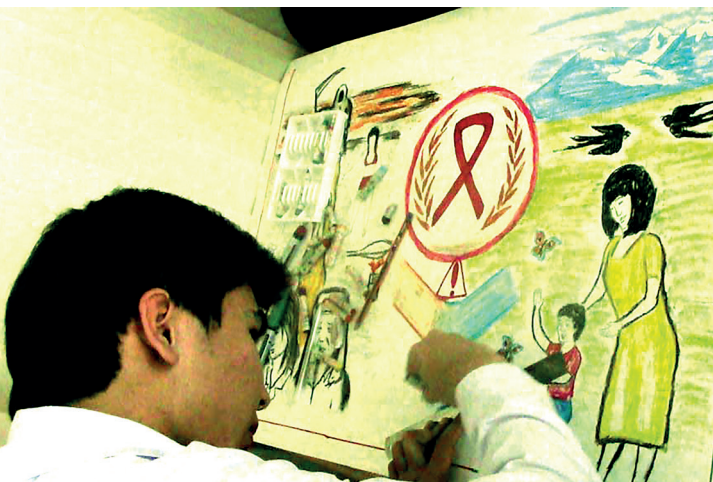
Аллома ибн Ҳожар Маккийнинг “Фатавои кабир” китобида: “Гиёҳвандлик моддаларни истеъмол қилишда бир қанча зарарлар мавжуд: у инсон тафаккурини ўтмаслаштиради, тананинг турли касалликларга чидамлилигини йўқотади, хотирани сусайтиради, бош, юрак, сил, истисқо хасталикларини юзага келтиради, ибодатдан тўсади, шарму ҳаёни кетказади, инсоний муносабатлар ва мурувватга зарар етказади”, деб ёзилган.

Шу билан бирга, бу каби зарарли иллатлар инсонни ўта ялқов, камғайрат, оилага бепарво, ҳамиятсиз, жинсий заиф қилиб қўяди.

Гиёҳвандлик офатидан халқимиз ҳамда фарзандларимизни асраб-авайлаш барчамизнинг инсонийлик бурчимиздир.

Одилжон НАРЗУЛЛАЕВ,

Янгийўл тумани “Имом Султон” жоме масжиди имом-хатиби

Ислом дини адолат ва тенглик асосида барпо этилган. Аллоҳ таолонинг ҳар бир амри ёки қайтариғида адолат ва бандалар манфаатини кўради. Парвардигор жорий қилган барча ҳукмларда бандаларнинг икки дунё бахт-саодати туради. Жумладан, мерос борасидаги ҳукмларни ҳам чуқур ўрганар эканмиз, ушбу ҳақиқатга яна бир бор иқрор бўламиз.

Мерос: рукнлари, шартлари, олиш сабаблари

Мерос – ҳар бир вориснинг улушини аниқлаш қоидаларини ўрганадиган фан. Ислом мерос ҳуқуқининг манбаи дунёвий мерос ҳуқуқи, Қуръони карим оятлари ва Пайғамбар алайҳиссалом суннатларига асосланади.

Мерос илмининг бир номи фароиздир. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“Ота-оналар ва қариндошлар қолдирган нарсада эркакларга насиба бор. Ота-оналар ва қариндошлар қолдирган нарсада аёлларга ҳам насиба бор. У оз қолсин, кўп қолсин – ўлчаб қўйилган насибадир”** (Нисо сураси, 7-оят).

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам марҳамат қиладилар: **“Фароизни ўрганинглари ва уни ўргатинглари. Албатта, у илмининг ярмидир. Аниқки, у ёддан кўтарилиб кетади ва у умматимдан биринчи бўлиб суғуриб олинувчи нарсадир”** (Имом Ибн Можа ривояти).

Набий алайҳиссаломнинг мерос илмини ўрганишга тарғиб қилишлари унинг жамият учун жуда зарур экани, кўп одамлар бу илмга эътиборсизлиги ва унинг тез унутилишидир. **“Қуръонни ўрганинглари ва уни одамларга ўргатинглари, фароизни ўрганинглари ва уни одамларга ўргатинглари. Мен вафот этгувчи инсонман. Ва албатта илм тезда кўтарилиб кетиб, фитналар зоҳир бўлади. Ҳаттоки, мерос масаласида келиша олмайётган икки инсоннинг орасини ажрим қилиб берувчи одамни топа олмай қоладилар”** (Имом Байҳақий ривояти).

МЕРОСНИНГ РУКНЛАРИ

Улар учтадир: 1. Мерос қолдирувчи – вафот этган мусулмон киши. 2. Меросхўр

– мерос қолдирувчининг вафотидан кейин ҳаёт бўлган ёки ҳаёт бўлганнинг ҳукмидаги меросга ҳақдор мусулмон киши. 3. Мерос қолдирувчидан қолган мол-мулк. Булар *тариқа*, яъни меросхўрлар учун қолдирилган нарса ҳам дейилади.

Шаръий ҳуқуқлар – савдо моли айбли чиққанида танлаш шarti, қози томонидан белгиланган қасос олиш ҳақи, қарзни олиш учун гаровга қўйилган нарсани ушлаб туриш ҳақи кабилар. Аммо барча шаръий ҳуқуқлар ҳам мерос бўлиб қолавермайди. Масалан, савдони муайян муддатда юргизиш ёки тўхтатишни ихтиёр қилиш шarti, савдо молини сотиб олгач, кўриш шarti ва ижара шартномаси кабилар мерос бўлиб ўтмайди.

МЕРОСНИНГ ШАРТЛАРИ

Меросда учта шарт бор:

1. Мерос қолдирувчининг ўлими. 2. Мерос қолдирувчининг вафотидан сўнг меросхўрнинг ҳаёт бўлиши. 3. Мерос олиш сабабларидан бирининг топилиши.

Аввалги шарт мерос қолдирувчининг ўлими. Ўлимнинг турлари “ҳақиқий вафот” ёки “ҳукмий вафот” ёки “тақдирий вафот”лардан иборат. **“Ҳақиқий вафот”** деганда инсоннинг биологик жихатдан ўлиб, ёруғ дунёни тарк этиши. **“Ҳукмий вафот”** деганда инсоннинг бедарак йўқолганидан сўнг қози уни вафот этган деб ҳукм қилиши ёки тирик ҳолида динидан қайтишидир. **“Тақдирий вафот”** деганда – онага нисбатан жиноят қилинганда тушиб қолган ҳомила тушунилади. “Онага нисбатан жиноят қилиш” деганда ҳомиладор аёлни уриш, қаттиқ қўрқитиш тушунилади.

Ханафий мазҳабида гўдакнинг тана аъзолари кўриниб, билиниб қолган бўлса, мерос олади ва мерос қолдиради. У туғилганда онаси тирикми ёки вафот топганми, фарқи йўқ. Зеро, жиноят вақтида она ҳам, бола ҳам ҳаёт эди.

Кейинги шарт меросхўрнинг ҳаёт бўлиши. Ҳаёт ҳам икки кўринишга эга: “ҳақиқий” ва “тақдирӣ”. “*Ҳақиқий ҳаёт*” – инсоннинг тирик бўлиб, одамлар орасида юриши. “*Тақдирӣ ҳаёт*” деб мерос қолдирувчи вафот топишидан аввал онанинг қорнида пайдо бўлган ҳомилага айтилади ва туғилиши шарт қилинади. Мерос қолдирувчининг вафоти вақтида меросхўр тирикми-йўқми, аниқ бўлмаса, у тариқадан ҳеч нарсага ҳақдор бўлмайди.

Мерос сабабларидан бирининг топилиши. Масалан, бир киши вафот этгач, ортидан қариндоши деб танилган одам қолди. Аммо ўша қариндошнинг майитга нисбатан қандай қариндош экани, яқинлик даражаси номаълум. Бу ҳолатда у меросдан улуш олмайди. Шунингдек, зино сабабидан дунёга келган фарзанд – шаръий жиҳатдан насаби бўлмагани сабабидан мерос олмайди. Аёл ҳомиладор ёки туққан ҳолида ўша фарзандга нисбатан ўзаро лиён айтишган эр-хотиннинг фарзанди ҳам ота тарафдан насаби бўлмагани учун ота тарафдан мерос олмайди ва ота тарафга мерос қолдирмайди. У она тарафлама мерос олади ва қолдиради.

МЕРОС ОЛИШ САБАБЛАРИ

1. Насаб (қариндошлик).
2. Никоҳ.
3. Вало (ҳукмӣ қариндошлик).

Мерос олишнинг биринчи сабаби “насаб”. Насаб қаробат, қариндошлик демакдир. Яъни туғилиш туфайли мавжуд бўлган ҳар қандай ўзаро боғлиқлик. Бунга “фарз эгалари”, “асабалар” ва “завуларҳомлар” киради. Қаробатни “ҳақиқий насаб” деб ҳам аталади. Ояти каримада марҳамат қилинади: “**Аллоҳ сизга фарзандларингиз борасида амр этади: бир ўғилга икки қиз насибаси. Агар улар иккитадан кўп (аёл) бўлсалар, уларга у (ота) қолдирганнинг учдан иккиси. Агар**

қиз битта бўлса, унга ярми. Агар унинг боласи бўлса, у қолдирган нарсадан ота-онасининг ҳар бирига олтидан бир. Агар унинг боласи бўлмаса ва ота-онаси меросхўр бўлса, онасига учдан бир. Агар унинг ака-укалари бўлса, онасига олтидан бир. У қилган васият ёки қарзини адо этгандан сўнг...” (Нисо сураси, 11-оят).

2. Никоҳ. Никоҳ шаръий томондан тўғри тузилган бўлиши етарли. Аммо эрхотин орасида хилвати саҳиҳа бўлганми ёки йўқ, аҳамиятсиз. Ботил ва фосид никоҳда мерос олиш ва қолдириш жорий бўлмайди. Ояти каримада марҳамат қилинади: “**Сизларга хотинларингиз қолдирган нарсанинг – агар уларнинг боласи бўлмаса – ярми тегади. Агар уларнинг боласи бўлса, сизга улар қолдирган нарсанинг тўртдан бири тегади. Улар қилган васиятни ёки қарзини адо этгандан сўнг. Уларга сиз қолдирган нарсанинг – агар болангиз бўлмаса – тўртдан бири тегади. Агар болангиз бўлса, уларга сиз қолдирган нарсанинг саккиздан бири тегади. Сиз қилган васиятни ёки қарзни адо этгандан сўнг**” (Нисо сураси, 12-оят).

3. Вало. Вало – қулликдан озод қилиш ила вужудга келувчи ҳукмӣ қаробат. Бунга яна “ҳукмӣ насаб” ҳам дейдилар. Хожа ўз қулини озод қилгач, ўша хожа унга меросхўр бўлади. Вафот этган кишининг бир вақтлар уни озод қилган хожаси, яъни мавлосидан бошқа ҳеч кими бўлмаса, у қолдирган мерос ўша хожагадир. Ҳадиси шарифларда марҳамат қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жория Барира ҳақида: “**Вало (ҳукмӣ қариндошлик) озод қилган кишига бўлади**”, дедилар» (Имом Бухорий ривояти). “**Вало (ҳукмӣ қариндошлик) риштаси насаб риштаси кабидир**”» (Имом Ибн Ҳиббон ривояти).

Валода фақат озод қилган шахс меросхўр бўла олади. Озод қилинган тараф меросхўр бўла олмайди.

(Давоми бор...)

Саиджамол МАСАЙИТОВ,
Ўзбекистон муслмонлари идораси
Фатво маркази бош мутахассиси

Фарзандингизга вақт ажратяпсизми?

Мактабдаги ота-она-лар мажлисида аксарият қатнашувчилар фарзандлари тарбиясида қийналаётгани, болалари қайсар, қулоқсиз бўлиб бораётганидан нолишди. Ўқитувчининг: “Фарзандингизга қанча вақт ажратяпсиз?” деган саволига жавобан кўпчилик лом-мим дея олмади.

Дарҳақиқат, кейинги пайтларда фарзанд тарбияси ўта нозик бўлиб қолди. Олдинлари гўдаклар акаси ё опаси этагини тутиб катта бўлар, бола юра бошлаганидан сўнг ота-онага у қадар оғирлиги тушмасди. Бугун эса бир гўдакка бутун оила овора. Унинг инжиқликларини тез-тез касал бўлишлари ҳар қандай

онани чарчатыпти. Бундан ҳам ёмони бола туғилибоқ телевизору смартфонлар таъсирига тушмоқда. Оқибатда уларда бетоқатлик, асабийлашиш, лоқайдлик, тажовузкорлик ва руҳий касалликлар кучайиб бормоқда. Бунинг инъикоси уларнинг юриш-туришларида акс этаётир. Бунга кейинги пайтда мактабларда юз бераётган турли нохушликлар, ўсмирлар орасида гиёҳвандлик, психотроп воситалар савдосига аралашиб қолиш, ўғрилиқ, ҳатто қотиллик содир этиш каби ҳолатларни айтиш мумкин.

Ўтган 2022 йил давомида судлар томонидан 75 мингдан ортиқ жиноят ишлари кўриб чиқилган. Шундан 22 минг нафари ёшлар, улардан 1 минг 773 нафари эса вояга етмаган болалардир. Афсус, бундай жиноят кўчасига кириб қолган болаларнинг кейинги тақдири, ҳаётга қандай боқишлари яна муаммоларни юзага чиқараверади. Бундай аянчли ҳолатларнинг олдини олиш учун фарзандларимизга эътиборли бўлиб, тўғри йўлни кўрсатишимиз, қўлига смартфонлардан кўра, китоблар тутқазишимиз, кўпроқ вақтни улар билан бирга ўтказишимиз, энг асосийси, одобда ўзимиз намунага айланишимиз лозим.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ислом динининг мазмун-моҳиятини ўзларининг кундалиқ ҳаёт тарзлари, амаллари ва сўзлари орқали намоён қилиб, бутун умматга намуна бўлганлар.

“Бир киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам рўпараларига келиб:

– Эй Аллоҳнинг расули, дин нима?
– деб сўради.

– **Гўзал хулқ**, – дедилар.

(У киши Сарвари оламнинг ўнг, чап ва орт томонларига ўтиб, яна уч марта шу саволни берди.)

– **Гўзал хулқ**, (гўзал хулқ эса) **ғабланмаслигиндир, энди тушун-**

дингми?! – дедилар” (Имом Марвазий ривояти).

Исломнинг ҳақиқий моҳиятини англаган киши ўзини ислоҳ қилишга, ёмон иллатлардан холи бўлишга интилади. Фарзандларини ҳам шу йўлда тарбиялайди.

Афсус, бу борада намуна бўлаётган ота-оналар у қадар кўп эмас. Чунки кейинги пайтда айрим юртдошларимиз бетоқат, ўзидан бошқани кўрмайдиган бўлиб қолган. Одобу хушмуомалалиги ҳақида ҳам яхши гап айтиш қийин. Фарзанд тарбиясида қўпол, улар билан бир дастурхонда ўтиришга ҳам вақт ажратмаётганлар оз эмас. Бундайларнинг наздида оила таъминлаб қўйилса, мактабу репети-торга пул берилса бўлди, боланинг ўзи тарбияланиб қолади. Лекин фарзандга моддиятдан кўра, руҳиятига озуқа – меҳр-муҳаббат кераклигини англамайди. Қалбига инсонийлик уруғларини экиш кераклигини ўйлаб ҳам кўрмайди. Бола эса, ўз ҳолича билганини қилади. Натижада улғайгани сари унинг муаммолари юзага чиқаверади. Вақти келиб, кўз қувончи, ҳаёт мазмуни бўлган фарзанд ота-она бошига бало бўлиши ҳам ҳеч гап эмас.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Ота болага гўзал одобдан яхшироқ нарсани бера олмайди”**, (Имом Термизий ривояти) деганлар ва бу борада барчага ўрнатилган бўлганлар.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам амакилари Аббос розияллоҳу анҳунинг ўғиллари Абдуллоҳ, Убайдуллоҳ ва Қусаййирни сафга турғизиб: **“Ким менинг олдимга биринчи етиб келса, унга шундай-шундай нарса бор”**, дедилар. Улар Расули акрамнинг олдиларига чопиб келиб, у зотнинг беллари ва кўкракларига чиқишар, у зот уларни ўпиб эркалардилар (Имом Аҳмадий ривояти).

Бобур МУҲАММАДИЕВ

Қайтар дунё

Қайсидир китобда ўқиганим қуйидаги ҳикоя ҳаёлимдан кетмайди:

Бир эркак аёли билан жанжаллашиб қолиб, жаҳл устида бир-икки силкилайди. Тақдирни қаранг, аёли тўсатдан жон таслим қилди. Эр қўриб кетиб қаттиқ пушаймон бўлди. Чунки ўлдиришни асло истамеган эди. Хотинининг яқинлари энди ундан қасос олиши аниқ. Нима қилсин? Ўйлаб-ўйлаб, ҳар қандай чигал ва қийин ҳолатдан ҳам чиқиб кета оладиган маккор бир одамнинг ҳузурига борди. Унга бўлган воқеани сўзлаб бериб, вазиятдан чиқиш йўлини сўради. Маккор кимса айёрона маслаҳат беради:

– Ҳа, вазият оғир, лекин бир йўли бор. Сен бирорта кўркам, ёш йигитни алдаб уйингга чақир-да, уни ўлдир. Сўнг аёлингнинг жасадини ёнига киритиб қўй. Хотинингнинг қариндошлари келишса, мен буларни хиёнат устида тутдим ва жаҳл устида иккисини ҳам ўлдирдим дейсан!

Қотил эркак маккор кимса айтганидек қилди. Аёлининг қариндошлари келиб, иккита мурдани кўриб, айб ўз ожизаларида деб тушуниб, ҳеч нарса дея олмай, бошлари эгик ҳолда қайтиб кетишди.

Кеч бўлгани сабаб майитларни эртаси куни қабрга қўядиган бўлишди.

Ўша куни маккор кишининг ёлғиз ўғли уйига келмади. Фарзандининг бундай одати йўқ эди. Унинг кўнглига ғулғула тушиб, қаттиқ безовта бўла бошлади. Бир нохушликни кўнгли сезгандай, миясига қотилнинг ёнига бориш фикри келди. Уни топиб, нималар қилганини сўради.

Айтганингиздек қилдим.

– Қани, менга ўша йигитнинг жасадини кўрсат-чи? – деди у.

Қотил уни уйига олиб кириб мурдани кўрсатди. Ўша бахтиқора йигит маккорнинг ўғли эди. Фарзанд ўз отасининг қабиҳ ҳийласи ила ўлдирилганди!..

“Бировга чоҳ қазима, ўзинг тушасан” деб бежиз айтишмаган. Шеърдаги ушбу сатрлар жуда тўғри айтилганига амин бўласан:

Бировга чоҳ қазмоқ нодонлар иши,
Дерлар: заҳар солмоқ чаёнлар иши.
Жафо қилса, жафо топгай ҳар киши,
Алмисоқдан бери қайтар дунё бу!

Анвар ҒУЛОМОВ,
меҳнат фахрийси, Самарқанд

Ислом шиорлари масхара қилинмайди

Яқинда ижтимоий тармоқларда жума куни билан табриклаш борасида турли тушунмовчиликлар юзага келди. Айримлар жума билан табриклашни масхарабозликка айлантириб, ўзича сурату видеолар, ёзувлар тарқатишди. Бу ҳолатни Рамазон ҳайити арафасида ҳам кузатгандик. Баъзилар ҳайит куни аниқ бўлмагани учун турли масхараомуз сўзлар билан шеър ёзиб оммага улашди.

Афсуски, жамиятимизда бундай енгил-елпи аудио, видео ва ёзма жўнатмалар тез оммалашади. Лекин диний масалаларда ҳазил қилиб бўлмайди. Бу ишни қилаётганлар эса билмасдан гуноҳ орттириб олаётгани ачинарли. Албатта, бу диний билимсизлик белгисидир.

Аллоҳ таолонинг шиорларини оёқости қилиш, улардан бирортасини масхара қилиш, камситиш, беҳурмат қилиш, хўрлаш, менсимаслик, хор қилиш мўмин кишининг кофир бўлишига сабаб бўлади.

Илло, жума куни ҳам, ҳайит ҳам исломдан. Ислом таълимотига кўра “шиор”

сўзи “нишон”, “белги”, “аломат” маъноларини билдиради. Аллоҳ таолонинг шон-шавкати, тажаллийси аломати бўлган нарсалар шиор ҳисобланади. Булар қаторига шариятимизда улуғланган зотлар – пайғамбарлар, саҳобалар, тобеинлар, авлиёлар, уламолар, илм аҳллари ҳам, жума куни, Рамазон ойи, муқаддас ойлар, ибодат воситалари – тасбиҳ, салла ва жойнамоz каби нарсалар ҳам киради.

Динимиз уламоларининг фатволарида бундай дейилади: **“Ким азонни масхара қилса ёки Қуръони каримни енгил санаб оёқости қилса, ёки шаръий илмларни, ёхуд уламоларни масхара қилса, ибодатларни енгил санаб бажармаса ёки масжидни масхара қилса, кофир бўлади”** (“Ғамзу уюнил басоир шарҳ ашбоҳ ван-назоир” китоби).

Аллоҳ таоло Ислом шиорларини қадрлашга тарғиб қилган ва уларни топташ, масхара қилишдан қаттиқ қайтарган.

Савбон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадиси шарифда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам шариятнинг

шиорини паст санаганларни қаттиқ қоралаб, бундай деганлар: **“Аниқ би-
ламанки, умматим ичидаги баъзи
кимсалар Қиёмат кунда Тихома
тоғи каби улкан ҳасанотлар билан
оппоқ бўлиб келишади, лекин Аллоҳ
таоло уларнинг амалларини тўзиган
чанг каби қилиб қўяди”**. Шунда Савбон
розияллоҳу анҳу: “Ё Расулуллоҳ, биз-
га уларни сифатлаб, очиқ баён қилиб
берсангиз, билмасдан ўшалардан
бўлиб қолмайлик!” деди. Расулуллоҳ
соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Улар
сизларнинг биродарларингиз, сизларга
ўхшаган одамлардир. Улар ҳам сиз
каби тунлари ибодат қилади. Лекин
улар шундай одамларки, ёлғиз қолган
вақтларида шариатнинг шиорлари-
ни топтайдилар”**, дедилар (Имом Ибн
Можа ривояти).

Ислом динини, шариат аҳкомларини
етказишдек улкан масъулиятни зим-
масига олган уламолар шаънига ёмон
сўзларни гапириш Аллоҳ ва Расулининг
ғазабини келтирадиган ёмон ишдир.

Тоҳир Бухорийнинг “Хулосатул
фатаво” асарида: **“Ким бир олимни
зоҳирий сабабсиз ёмон кўрса, унинг
диндан чиқиш хавфи бор!”** дейила-
ди (Али Қорий, “Шарҳу Фикҳил акбар”).

Илм аҳлини ҳурматлаш Аллоҳ тао-
лони улўғлашдир. Пайғамбаримиз
алайҳиссалом: **“Кексаларимизни ҳур-
мат қилмаган, кичикларимизга раҳм
қилмаган ва олимимиз ҳаққини бил-
маган киши биздан эмас”**, деганлар
(Имом Ҳоким ривояти).

Демак, билиб-билмай, уламолар
ва илм аҳлини, Ислом шиорларини
масхара қилиш мўминга хос сифат
эмас. Халқимизнинг миллий ва ди-
ний қадриятларини ҳурмат қилиш
ҳар бир Ўзбекистон фуқаросининг
бурчидир.

Музаффар РАҲМОНОВ,
Навоий вилояти “Хўжа Сабр ота”
жоме масжиди имом-хатиби

Отага ҳурмат дарси

Бир йигит кекса отасини шифокор-
га олиб борди. Шифокор кўригидан қай-
таётганда отахон: «Болам, очликни ҳис
қилияпман», деди. Ўғил дарҳол отасини
қиммат ресторанлардан бирига олиб бор-
ди. Ота кексалик сабаб қўли қалтирар,
таомланаётган пайтда овқат унинг ли-
босларига ва ерга тўкилар эди. Бу ҳолат
ўша жойда ўтирганларнинг эътибори-
ни тортди. Ўғил эса ўзини сокин тутиб,
отасининг таомланиб бўлишини кутди.
Отахон овқатланиб бўлгач, ўғли уни қўл
ювиш хонасига олиб бориб, қўлларини,
оғзини, юзини ювиб, кийимларини тоза-
лаб қўйди. Сўнгра таомланган стол ёни-
га бориб, тўкилган овқат қолдиқларини
йиғиштирди. Кассага бориб ҳисоб-китоб
қилгач, отаси билан ташқарига йўл олди.
Ресторанда ўтирганлар ортларидан қараб
қолишди.

Энди машинага ўтирмоқчи бўлган-
ларида ресторандан бир киши чиқиб, улар-
га яқинлашди ва ўғилга қараб: «Жаноб, сиз
ресторанда бирор нарса қолдириб кетга-
нингизни сезмадингизми?!» деди. У: «Йўқ»,
дея жавоб берди. Шунда бояги одам: «Сиз
ахлоқ, инсонийлик ва ота-онага яхшилик
қилиш борасида ресторанда ўтирганлар
учун ибратли дарс қолдирдингиз», дея
қувончини изҳор қилди.

Нозимжон ҲОШИМЖОН

Ассалому алайкум ва
раҳматуллоҳи ва
баракотух.

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

САВОЛ: Бурундан қон келганини сезиб бошни қўтарса ва қон чиқмай қайтиб кетса, таҳорат бузиладими?

ЖАВОБ: Агар қон буруннинг юмшоқ жойига оққан бўлса, гарчи у ташқарига чиқмаган бўлса ҳам, таҳорат синади.

САВОЛ: Энди намоз ўқишни бошлаган аёллар бирор кишининг орқасида туриб намоз ўқиса бўладими?

ЖАВОБ: Аёллар ўзларига маҳрам бўлган эркакларга иқтидо қилиб аёллар билан намоз ўқишлари жоиз. Аммо номаҳрам инсон билан бирга намоз ўқий олмайди.

САВОЛ: Намозда пешонани ерга қўйганида (саждада) “Субҳаана роббиял азийм” деб қўйса, икки марта айтгач, учинчисида эсига келса, нима қилиш керак?

ЖАВОБ: Рукудаги тасбеҳни саждада, саждадаги тасбеҳни рукуда айтиб қўйса, зарари йўқ. Чунки рукуда “Субҳаана роббиял азийм” дейиш ва саждада “Субҳана роббиял аъла” дейиш суннатдир. Бундай пайт намозни қайта ўқиш ёки саждаи саҳв қилиш лозим бўлмайди.

САВОЛ: Намозда кўп эснайман, ҳар эснаганимда қўлим билан тўсаман. 2 ёки 4 ракатли намозда 3 мартадан кўп эснайман. Намозда 3 мартадан кўп ҳаракат қилиш намозни бузади дейилган. Намозим бузилмайдими?

ЖАВОБ: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламдан: “Эснаш шайтондандир, ким эснаса, оғзини ёпсин”, деган мазмунда ҳадис келган.

Намозда эснаш масаласида эсноқ келганда аввал иложи борица оғизни очмай, эснашни қайтаради, ҳеч иложи бўлмаса, тик турганда ўнг қўл кафти ичи билан, ўтирганда чап қўл кафти орқаси билан оғиз беркитилади. Оғизни беркитгани учун намоз бузилмайди.

САВОЛ: Намоздан кейинги ихтиёрий зикрларда қаъдада ўтирган ҳолатни ўзгартирмай ўқиш керакми ёки оёқни бошқачасига ўзгартириб ўтирса ҳам бўладими?

ЖАВОБ: Намоздан кейинги зикрларни киши ўзига қулай ҳолатда ўтириб қилаверади. Асосийси, зикрларни қалб ҳузури билан қилишдир. Бошқа ихтиёрий зикрларда ҳам ҳукм шундай.

САВОЛ: Менга масжид бир оз узоқ бўлгани учун азон овози қисман узилиб эшитилади. Шу вазиятда намозни ўқишим учун алоҳида азон айтишим керакми?

ЖАВОБ: Доим масжидларида азон айтилиб турадиган шаҳар ва маҳаллаларда яшовчилар уйларида азон ва такбирсиз намоз ўқишлари жоиз, макруҳ бўлмайди. Лекин шунда ҳам азон ва такбир айтиб намоз ўқишлари афзал бўлади.

Демак, сизнинг шароитингизда ҳам азон ва такбир айтиб намоз ўқишингиз афзал бўлади.

САВОЛ:

Ҳар ракатда Фотиҳа сурасидан аввал басмала айтиладими ёки ракат бошида Фотиҳадан олдин истиоза ва басмалани айтиш kifоями?

ЖАВОБ:

Биринчи ракатда Фотиҳа сурасидан аввал “Аъзу биллаҳи минаш-шайтонир рожим” ва “Бисмиллаҳир роҳманир роҳим”ни, кейинги ракатларда эса Фотиҳа сурасидан аввал фақат “Бисмиллаҳир роҳманир роҳим”ни ўқиш суннатдир.

САВОЛ:

Мен келинойим билан бирга намоз ўқидим, намозим қабул бўладими? Ўзи номаҳрам билан намоз ўқиса бўладими?

ЖАВОБ:

Эркак киши уйда номаҳрам аёлларга имом бўлиб намоз ўқиши макруҳ бўлади. Агар у аёл билан бирга имомнинг маҳрамлари бўлса ёки унга иқтидо қилганлар орасида эркак киши бўлса, макруҳ бўлмайди (“Ал-Мухтасар фил-фиқҳил ҳанафий” китоби).

САВОЛ:

Юздаги доғлар бўйича космологга борса бўладими?

ЖАВОБ:

Юздаги табиий доғларни табиий дори-дармонлар, суртиладиган малҳамлар билан кетказиш жоиз. Лекин табиий ҳолатдаги доғлар, модомики одамга айб бўлмаса, жарроҳлик амалиёти билан кетказилмайди.

Касаллик ёки айб саналадиган доғларни эса маълум шаръий шартлар асосида косметик жарроҳлик билан даволаш жоиз.

САВОЛ:

Бошқа бир намоз вақти кираётган бўлса, фақат фарз намози ўқилладими? Дейлик, аср намози киришига қирқ дақиқа ёки ярим соат вақт қолган бўлса, фақат фарз ўқилладими? Ёки аср вақтига 30 дақиқача қолгани учун пешин намози мутлақо ўқилмайдими?

ЖАВОБ:

Аслида имкон қадар намозларни аввалги вақтидан кечиктирилмагани мақсадга мувофиқ. Агар

бирор жиддий сабаб билан намоз вақти кечикиб, кейинги намоз вақтигача ярим соат ёки ундан кам вақт қолган бўлса ҳам, суннат намоз ҳам, фарз ҳам ўз ўрнида ўқилади.

Суннат ўқигунча пешин вақти чиқиб кетар даражада оз фурсат қолган ҳолатда, такбир айтиб тезда фарз намоз ўқилади.

САВОЛ:

Баъзи алоқа компанияларида махсус ўйинлар бор. Унда шу ўйинга уланган одамнинг ҳисобидан маблағ ечиб олиб, ҳар куни ҳар хил дақиқа, СМС ва МБ берилади. Ўйинда иштирок этаётган шахс қандай ютуқ олишини билмайди. Шу ўйинда иштирок этиш жоизми?

ЖАВОБ:

Фуқаҳолар: “Мағлубларнинг молидан ғолибга берилиши шарт қилинган ҳар қандай ўйин қимордир”, деганлар (“Таърифоту Журжоний” китоби). Шундан келиб чиқиб, саволда сўралгани каби кўпчиликдан маблағ йиғиб, маълум бир кишилар ютуқ олиб кетадиган ўйинлар қиморга киради. Бундай ўйинларда иштирок этиш жоиз эмас.

САВОЛ:

Ўзим Бухоро вилоятиданман. Ҳафтада 3 кун Самарқандга ўқишга бораман. Ҳар ҳафта уйдан қатнаяман. Йўлда келаётганимда намозларимни қаср қилиб ўқийман. Бир китобда: “Мусофир одам борган жойида 7 кундан 10 кунгача турса, ўша ерда ҳам намозини қаср қилади”, деб ўқиб қолдим. Агар ундан кўпроқ вақт турмоқчи бўлса, намозларини ўз ҳолича ўқийверади, дейилган. Ҳозир мен Самарқандда 3 кун туриб яна уйимга кетаман, шу уч кунда ҳам намозларимни қаср қилиб ўқишим керакми?

ЖАВОБ:

Тўғри ўқигансиз. Сиз Самарқандга уч кунга келганингиз учун қаср ўқийсиз. Инсон сафар масофасига ўн беш кундан кам муддатга борса, қаср ўқийди. Валлоҳу аълам.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси
Фатво маркази (78) 150-33-44

Сизга кимнинг моли суюкли?

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳу ривоят қилади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам (саҳобалардан): **“Қай бирингизга ворисининг моли ўзиникидан суюклироқ?” деб сўрадилар. Саҳобалар: “Ё Расулуллоҳ, ҳар биримизга ўз молимиз суюкли”, дейишди. Пайғамбаримиз алайҳиссалом: “Кишининг (ҳақиқий) моли берганидир”, дедилар».**

Мол-дунё ўткинчи, ишлатилгандан сўнг қайтариладиган, оталардан фарзандларга, фарзандлардан невараларга ўтувчи матоҳдир. Бугун бир шахснинг мулки, эртага ўзганики. Шундай экан, бойлигини ғанимат билиб, ундан (охиратдаги) тарозусини оғир қилиш учун фойдаланадиган киши уддабурондир. Боиси: **“У кунда на мол манфаат берар ва на болалар. Магар ким Аллоҳ ҳузурига тоза қалб ила келса, (манфаат топар)”** (Шуаро сураси, 88–89-оятлар).

Ҳадисда “суюкли” лафздан мурод мол-дунёга ҳаддан ошмаган тарзда интилиш.

Тасдиқ ва етарлича изоҳдан сўнг Набий алайҳиссалом мақсадга ўтиб: **“Кишининг (ҳақиқий) моли берганидир, бермагани ворисларники”,** дедилар. Яъни, агар ўз молингиз ворисникидан суюклироқ бўлса, билингки, ҳақиқий мулкингиз турли яхшиликка сарфлаганингиз ҳамда Аллоҳ таоло йўлига инфоқ қилиш билан абадий фойдаланишга эришганингиздир.

Ўзингизга сарфлашга бахиллик қилиб, ҳалол йўлда фойдаланмай, мискин ва фақирларга бермай, Аллоҳ йўлида инфоқ-эҳсон қилмай тўплаганингиз эса мулкингиз эмас, балки у ворисларникидир.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам **“ворисининг молидир”** деб мерос қолдирувчига у тириклигидаёқ моли ворисники демоқдалар. Яъни, мерос қолдирувчи фойдаланмаса, унинг моли ворисига ўтиб кетади. Чунки ворис меросини яхшилик йўлига ишлатгани учун манфаат олади, мерос қолдирувчи эмас. Агар ворис молни гуноҳ ишларга сарфласа, бундан ҳам мерос қолдирганга фойда бўлмаслиги аниқ. Аллоҳ сақласин.

Мерос қолдирувчи молни тўплаш учун тер тўкади, лекин ўзи фойдаланмайди.

Вафотидан сўнг меросхўрлар ҳам мулкни яхшилик йўлида инфоқ қилмайди. Бу эса кишининг Аллоҳ таоло йўлида сарфлаши лозим бўлган молига қўйган муҳаббатига хилофдир. Чунки ҳадисда зикр этилаётган “муҳаббат”дан мурод молни абадий сақлаш, зое бўлишидан асрашдир. **“Сизнинг ҳузурингиздаги нарса тугайди. Аллоҳнинг ҳузурдаги нарса эса боқийдир”** (Наҳл сураси, 96-оят).

Молни инфоқ қилиш Набий алайҳиссаломнинг Саъд розияллоҳу анҳуга: **“Оилангни бой қилиб қолдиришинг уларни фақир қолдиришингдан яхшироқдир”,** (Имом Бухорий ривояти) деганларига муҳолиф келмайди. Саъд розияллоҳу анҳу учун айтилган ушбу ҳадис молнинг барчаси ёки (ўлим олдидаги) қасаллик туфайли катта қисмини инфоқ қилиб юбуровчиларга тегишли дейилди. Ибн Масъуднинг ҳадиси ҳам шундай. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ибн Масъуд ва бошқа саҳобаларга дунёда соғ-омон юрганларида охиратда фойда берадиган ишларга молни сарфлашга қизиқтириш учун айтганлар. Гўёки Набий алайҳиссалом иккала ҳадисда мусулмон ўзини ҳам, ворисини ҳам манфаатини кўзлаб, барча молни сарфлаб юбормаслиги ёки ҳаммасини сақлаб қоламан деб бахиллик қилмаслиги кераклигини таъкидлагандеклар. Зеро, Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: **“Улар инфоқ қилганларида исроф ҳам, хасислик ҳам қилмаслар. У иккиси ўртасида мўътадил бўлурлар”** (Фурқон сураси, 67-оят).

Манбалар асосида
Юлдуз КОМИЛОВА
тайёрлади.

Тошлоқ туманилик мухлисими тахририятга хат йўллаб, 13 йилдан буён курук тухматга қолаётгани, бунинг ортидан анча ғам чекаётганини алам билан ёзибди. У ўз мурожаатида тухматнинг ёмонлиги ҳақида мақола беришимизни илтимос қилган ва бу кўпчиликка бир эслатма бўлишини истаган.

Тухматнинг охири вой

Дарҳақиқат, тухмат – бир инсон қилмаган ишни қилди, сўзламаган сўзини гапирди, дея ёлғон гувоҳлик бериш, иғво-бўхтондир. Бу иллат инсон ҳаёти издан чиқишига, ўзаро душманликка, низога сабаб бўлади. Шунинг учун ота-боболаримиз тухмат балосидан асрасин, деб дуо қилишган. Чунки тухмат катта офатларга тенгдир.

Тарихда кўплаб пайғамбару уламолар ҳам тухматга дучор бўлишган. Бунга яққол мисол қилиб, Юсуф алайҳиссаломнинг зиндонга тушишию, Ойша онамиз билан содир бўлган машҳур “Ифк” воқеасини айтиш мумкин. Айниқса, Ойша онамизга фитначилар томонидан қилинган тухмат бутун Ислом умматига оғир келди. Ҳатто Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳам оят нозил бўлмагунча бир ой нима қилишни билмай қолдилар. Саҳобалар ғамга ботишди.

Ойша онамиз тинимсиз кўз ёш тўкди. Қачонки Аллоҳ таоло Ойша онамизни оқлаб Қуръони каримда: **«Албатта, (бузуқ ниятлардан) беҳабар, покиза, мўмина аёлларни бадном қиладиган кимсалар дунёда ҳам, охиратда ҳам лаънатга дучор бўладилар. Улар учун улугъ азоб бордир. У Кун (қиёмат)да қилиб ўтган (бўхтонлари) сабабли уларнинг тиллари ҳам, қўлу оёқлари ҳам ўзларининг зиёнларига гувоҳлик берур»** (Нур сураси, 23–24-) оятларини нозил қилганидан сўнггина барча дард-аламлар ариди.

Бундай воқеалар асрлар оша доим бўлиб турган. Мисол учун, Имом Бухорий кемада сафарга чиққанида бир йўловчи у кишининг ёнида 1000 танга пули борлигини билиб, уни ундириш мақсадида тухмат қилмоқчи бўлади. Буни сезган олим пулни денгизга улоқтириб юборади ва шу зайлда тухматдан халос бўлди.

Шунингдек, ўтган асрнинг 30–40-йиллари юртимиздаги қатағон сиёсати туфайли минглаб зиёли ота-боболаримиз тухмат ва бўхтон билан олий жазога тортилгани барчамизга маълум. Унинг мудҳиш оқибатлари бугунги кунимизгача сезилади.

Афсуски, ўз нафси, манфаати йўлида беайб кишиларга тухмату бўхтон қиладиган кимсалар бугун ҳам бор.

Улар бойлик орттириш, мансабга ёки мол-мулкка эга бўлиш илинжида одамлар ҳаётига хавф солади. Кўплаб азоблар чекишига, ҳатто жавобгарликка тортилиб, қамоққа тушишига ҳам сабабчи бўлади. Уларнинг бу қилмишлари учун қонунчилигимизда қатъий жазо тайинланган бўлса-да, охиратда ҳам бундай одамлар қаттиқ азобга гирифтор бўлади.

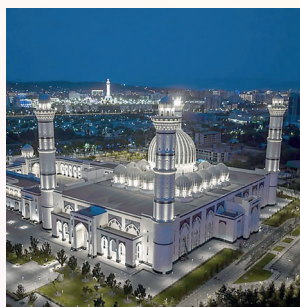
Бу ҳақда Абу Дардо розияллоҳу анху ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Ким бир одамни айблаб, унда йўқ нарсани айтган бўлса, Аллоҳ таоло уни айтган нарсасидан халос бўлгунча жаҳаннам оловида куйдириб туради”**, дейдилар (Имом Табароний ривояти).

Шуниси маълумки, тухматчилар у дунё-бу дунё рўшнолик кўрмаслиги тайин. Қилган ишининг касри бир кун бўй кўрсатади. Жаннат башорати берилган ўн саҳобадан бири Саъд ибн Зайд розияллоҳу анхунинг ҳаётида бўлган воқеа бунга мисол. Чунки у кишига бир аёл еримни тортиб олди дея бўхтон қилади. Бундан қаттиқ азият чеккан Саъд ибн Зайд аёлни баддуо қилади ва тухматчи йиллар ўтиб хору зор бўлиб оламдан ўтади. Бундай воқеалар бугунги ҳаётимизда ҳам учрайди. Ён-атрофимизда ўзгаларга озор бериб, ўзи ҳам бир кун азобга қолганлар кам эмас. Шундай экан, ҳар қандай ғийбат, тухмат каби иллатлардан узоқ бўлайлик, азизлар.

Ислом ЙЎЛЧИЕВ

Тоҷикистоннинг бош масжиди

Тоҷикистон пойтахти Душанбе шаҳрида Қатар ҳомийлигида бунёд этилган марказий масжид расман очилди. Унга Имом Абу Ҳанифа Нўмон номи берилди.

Масжиднинг умумий майдони 12 гектар. Биноси 3 гектарни эгаллаган. У бир вақтда 133 000 намозхонни сиғдира олади.

Масжид баландлиги 74 метр бўлган 4 та минора, 21 метрлик иккита кичик безакли минора, 43 метрли катта чиройли гумбаз ва 35 метрлик 17 та кичик гумбаздан иборат. Масжид ичкарасида 6 та кенг ўқув хонаси, меҳмонларни қабул қилиш ва мажлислар ўтказиш зали, 2 та кутубхона, 9 та ўқув хонаси, 3 та меҳмонхона ва техник хизмат хоналари бор.

Мусулмон аёл тақдирланди

Ҳар йили Янги Зеландияда мамлакат ривож, тинчлик-тотувлиги ва ўзига хос лойиҳаларни илгари сурган фаол фуқаролар “Буюк хизматлари учун” ордени билан тақдирланади.

Бу йил ана шу давлат ордени “Ан-Нур” болалар марказлари тармоғи асосчиси ва раҳбари ҳамда Янги Зеландия исломий аёллар кенгаши мутахассиси Мейсун Саламага топширилди.

Пиёда 8640 km

Ҳиндистонлик мусулмон Шихоб Чоттур ҳаж ибодатини адо этиш мақсадида 8640 km масофани яёв босиб ўтди.

У саёҳатини ўтган йилнинг июнь ойида бошлаган эди. Шихоб Саудия Арабистонига бориш учун Покистон, Эрон, Ироқ ва Қувайт давлатларидан ўтди. Унинг саёҳати 12 ой 5 кун давом этди.

Саудияга етиб келгач, аввал Мадинада Пайғабаримиз равзаларини зиёрат қилди. Сўнгра Маккага бориш учун (440 km) 9 кун яёв юрди.

Шу тариқа ҳожи Шихоб Ҳиндистондан Маккага самолётда етиб келган онаси билан ҳаж арконларини адо этди.

200 миллион зиёратчи

Саудия Арабистони расмийлари ҳижрий 1444 йил якунларини сарҳисоб қилди.

Унга кўра Мадинадаги Масжидун Набавийга йил давомида 200 миллиондан ортиқ зиёратчи келган.

Қироллик расмийлари зиёратчилар сонининг кўпайишига 2022

йилда карантин чекловларини бекор қилингани сабаб бўлганини таъкидлашмоқда.

99 гумбазли масжид

Индонезиянинг Макассар порт шаҳридаги “Асмаул Хусна” масжиди 99 та гумбази ва юксак меъморчилик намунаси билан сайёҳларни ўзига жалб қилмоқда.

IQNA маълумотларига кўра, мазкур масжид Индонезиянинг сайёҳлик марказларидан биридир.

Масжид 2017–2022 йилларда 2 гектар майдонда қурилган. У икки қават ва ертўладан иборат. Биринчи қаватда катта хонақоҳ, таҳоратхона ва зарурий хоналар бор. Ушбу масжид 10 000 намозхонни сиғдира олади. Иккинчи қавати эса аёллар учун хосланган.

Масжид қурилишида ёруғ бўлиши учун ойналардан кенг фойдаланилган. Ҳаво айланиши ҳам табиийликка эътибор қаратилган.

70 ёшли талаба

Саудиялик Сальва Уммоний 70 ёшида Имом Абдураҳмон бин Файсал университетининг Санъат тарихи факультетини аъло баҳога битирди.

“Ниҳоят ҳаётимдаги орзуимга эришганимдан ғоят мамнунман. 50 йил аввал тўхтатиб қўйган ўқишимни битириш ўзига хос ютуқдир”, дейди у.

Сальва Уммоний 1971 йилда ўрта мактабни битириб, ўқишга кирган, бироқ оилали бўлгач, давом эттира олмаган эди.

Қонун лойиҳаси маъқулланди

АҚШнинг Иллинойс штати қонун чиқарувчи органи давлат мактаблари, қамоқхоналар ва касалхоналарда фуқаролар талабига кўра ҳалол таомлар билан таъминлашни назарда тутувчи қонун лойиҳасини маъқуллади.

Мусулмон фуқаролик кенгаши директори Жералд Ханкерсон бу лойиҳанинг маъқулланишини “тарихий лаҳза” деб атади ва бундай қонунлар бошқа штатларда ҳам қабул қилинишига умид билдирди.

Иллинойс губернатори лойиҳани имзоласа, қонун 2024 йил июль ойдан кучга киради.

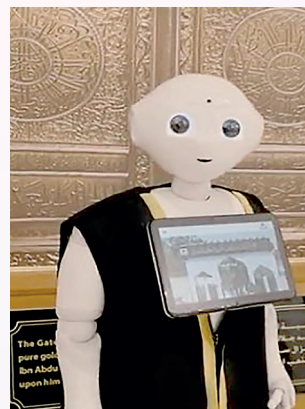

Ақлли робот

Саудия Арабистони ақлли роботлардан кенг фойдаланишни бошлади. Каъбатуллоҳда Каъбапўш ҳақида гапирувчи робот технологияси жорий этилди.

IQNA сайти маълумотига кўра, Масжидул Ҳаром ва Масжидун Набавий Бош бошқармаси “Твиттер”га Каъба кисвасини сақлаш ва уни ўрнатиш ҳақида маълумот берадиган, Қирол Абдулазиз музейига ташриф буюрувчиларни кутиб олаётган робот ҳақида видеони жойлаштирди.

Бу робот зиёратчиларга араб, инглиз, француз, рус, форс, турк, малай, урду, хитой, бенгал ва ҳауса тилларида музей ҳақида маълумот беради.

Интернет маълумотлари асосида тайёрланди.

“Саҳиҳи Бухорий”да аёлларга эҳтиром

Буюк муҳаддисларимизга таъна қилувчи, ҳадис ва суннатга нисбатан оммада шубҳа уйғотувчи тоифалар ҳамма даврларда ҳам бўлган. Буни айти кунларда Имом Бухорий ва “Ал-Жомеъ ас-саҳиҳ” асарига нисбатан ғаразли фикр-уйдирмалар қилаётган иймони заиф кимсалар мисолида ҳам кўрса бўлади. Бу каби илмдан беҳабарларнинг илгари сураётган важларидан бирини ўрганиб чиқиб, ҳақиқат аслида қандай эканига ойдинлик киритсак.

Ўша тоифаларнинг аёллар шаъни камситилган ҳадислар борлиги даъвоси санад ёки лафздаги айрим тафовутлар билан такрорланиб келган бир неча ҳадисга асосланади. Масалан, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Эй аёллар жамоаси! Садақа қилинглар, чунки мен дўзах аҳлининг кўпчилиги сизлар эканингизни кўрдим”**, дедилар. Шунда аёллар: “Эй Аллоҳнинг Расули, нимага шундай?” дейишди. У зот алайҳиссалом: **“Лаънатни кўп ишлатасизлар, эрларингизга ношукрлик қиласизлар. Ақлли эркакнинг ақлини сизларга қараганда энг тез кетказадиган, ақли ва дини ноқис бўлган сизлар каби бирор кимни билмайман...”** дедилар (Имом Бухорий ривояти, 298-ҳадис) ҳадиси, **“Касал юқиши ҳам, шумланиши ҳам йўқдир. Бахтсизлик фақатгина уч**

нарасада: от, аёл ва ҳовли-жойда бўлади” (Имом Бухорий ривояти, 5438-ҳадис) ҳадиси ёки **“Аёлларга хайрихоҳ бўлинглар. Чунки аёл киши қовурғадан яратилган. Қовурғанинг энг қийшиқ жойи юқори қисмидир. Агар уни тўғрилайман десанг, синдириб қўясан. Агар ўз ҳолига қўйсанг, қийшиқлигича қолади. Шундай экан, аёлларга хайрихоҳ бўлинглар”** (Имом Бухорий ривояти, 3153-ҳадис) ҳадиси шулар жумласидандир.

“Саҳиҳи Бухорий”да аёлларнинг шаънига тааллуқли юзлаб ҳадислар келган. Шулардан бири: **“Бир аёл мушук сабабли дўзахда азобланди. У мушукни қамаб қўйган эди. Шу сабабли жаҳаннамга кирди. Қамаб қўйганга яраша таом ҳам, ичимлик ҳам бермади ёки ер юзиди ризқини топиб ейишга ҳам қўймади”** ҳадисидир. Ақл соҳиби борки, шу ишни эркак киши қилганда ҳам оқибати айнан шундай бўлишига шубҳа қилмайди. Демак, бу “Саҳиҳи Бухорий”даги ҳадисларда аёллар шаъни камситилган, деб даъво қилишга сабаб бўла олмайди. Шунингдек, бу ҳадисларнинг аксарияти шаръий ҳукмни баён қилиш ёки панд-насихат бериш, тўғри йўлга йўналтириш маъносида келган, демак, уларда мақтов ҳам, таъна қилиш ҳам йўқ.

Имом Бухорий бошқа саҳиҳ тўпламлардаги аёллар ҳақида гап кетган ҳадисларнинг айримларини саҳиҳга чиқармаган. Масалан, Ойша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинган мана бу ҳадислар:

«У кишининг ҳузурларида намозни кесадиган нарсалар зикр қилинди. “Намозни ит, эшак ва аёл киши кесади”, дедилар. Бас, у киши: “Батаҳқиқ, бизни итларга тенг қилдингизлар”, дедилар».

Бошқа бир ривоятда эса: *“Батаҳқиқ, бизларни эшаклар ва итларга ўхшатдингиз. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам намоз ўқиётганларида мен у киши билан қибланинг орасида бўлган ҳолатларим бор. Мен сўри устида ёнбошлаб ётар эдим. Агар бирор ҳожатим чиқиб қолса, у кишига юзланишни ёқтирмай, секин сурилиб чиқиб кетар эдим”, дейилади.*

Имом Бухорий “Ал-Жомеъ ас-саҳиҳ”да Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан замондош бўлган, у зотнинг даъватларидан таъсирланган аёлларни намуна сифатида тилга олган.

Ойша розияллоҳу анҳо ғазотларнинг бирида Пайғамбар алайҳиссалом билан бирга эди. У опаси Асмонинг мунчоғини ҳам ўзи билан олганди. Ойша розияллоҳу анҳо ўша мунчоқни йўқотиб қўйди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам, у зотга қўшилиб одамлар ҳам мунчоқни излашга тушишди. Ҳатто баъзилар Абу Бакр розияллоҳу анҳунинг олдига бориб: *“Ойша нима иш қилганини кўрмайсизми? Расулуллоҳ ва одамларни сувсиз қолдирди”, дедилар. Шунда у Ойша розияллоҳу анҳонинг олдига бориб, кизини койиди.*

Пайғамбар алайҳиссаломнинг бошлари Ойша розияллоҳу анҳонинг тиззалари устида бўлгани учун ўрнидан туриб кета олмади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўринларидан турдилар. Тонг ёришиб қолган, аммо сув йўқ эди. Шунда таяммум қилиш ҳақидаги оят нозил бўлди. Усайд ибн Ҳузайр Ойша розияллоҳу анҳога: *“Аллоҳ сизни муносиб тақдирласин. Аллоҳга қасамки, сизга сизни хафа қиладиган бирор ташвиш тушса, албатта, Аллоҳ ўша ишни мусулмонлар учун яхшилик қилиб қўяди”, деди.*

Бу ҳадисдан аниқ кўриниб турибдики, эркак саҳобалар Ойша розияллоҳу анҳо мунчоқ учун қаттиқ қайғуга тушиб қолганини арзимас иш деб санаган, уни деб қўшинни йўлдан олиб қолиш тўғри эмас, деб билган. Лекин мунчоқ Ойша розияллоҳу анҳонинг мулки эмасди. Шунинг учун бировнинг молини йўқотиб қўйишдан қаттиқ таш-

вишга тушиб қолган эди. Аллоҳ таоло уни мана шу иши учун икки марта мукофотлади. Биринчиси, у мунчоқни туянинг тезаги тагидан топиб олди. Иккинчиси, сув топа олмаганлар ёки узрли кишилар учун таяммум қилишга рухсат берилишига сабаб бўлди (Имом Бухорий ривояти, 327-ҳадис).

Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Бир аёл: “Ё Расулуллоҳ, сиз ўтиришингиз учун минбар ясатиб берайми? Чунки менинг дурадгор қулим бор”, деди. У зот: **“Агар хоҳласанг, минбар қилиб бер”**, дедилар» (Имом Бухорий ривояти, 437-ҳадис).

Абу Саид Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Бир аёл Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига келиб: “Эй Аллоҳнинг Расули, эркаклар ҳадисингизни илиб кетди. Аллоҳ сизга билдирган нарсалардан бизларга ҳам таълим беришингиз учун ўзингиз бир кунни тайин қилсангиз”, деди. У зот: **“Фалон куни фалон жойда тўпланинг”**, дедилар. Ўша куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларнинг олдига келиб Аллоҳ билдирган нарсалардан уларга таълим бердилар...» (Имом Бухорий ривояти, 6880-ҳадис).

Демак, айрим нопок кимсаларнинг “Саҳиҳи Бухорий”да аёллар шаъни камситилган дегани асоссиз. Аёлларга тегишли юқоридаги ҳадислар атайлаб нотўғри талқин этилмоқда. Зеро, Имом Бухорий ривоят қилган ушбу ҳадислар ҳар хил лафзлар билан бошқа саҳиҳ тўпламларда ҳам келган.

Отабек МУҲАММАДИЕВ,
Имом Бухорий халқаро
илмий-тадқиқот маркази
директори ўринбосари

Яратган ул кун сендан ризо бўлгай...

Исмоил Маҳмуд МАРФИЛОНИЙ

Ҳақдан ризолик истаким

Ҳеч кимни топмас нажот Ҳақдан иноят бўлмаса,
Ҳақ йўлига туну кун дилдан итоат бўлмаса.

Фурсати ўтгай шамолдай бенафу беқадр, агар,
Маъсият шаррига гар дилдан надомат бўлмаса.

Тухфа бирлан ҳар киши бўлгай азиз ҳар ерда, бил,
Етмагай васлига гар кўнгилда ҳиммат бўлмаса.

Нафси шайтон дастидан келгай гуноҳ ҳар кимсага,
Тушмас эрди макрига кўнгилда ғафлат бўлмаса.

Мақсаду матлаб учун ҳар дилки қилгай ихтиёр,
Топмагай манзилни гар Ҳақдан ишорат бўлмаса.

Бу ўтар дунёга кимлар келдилар, кетди қаён,
Ҳақ назар айларми, боқ, ул кун ибодат бўлмаса.

Маҳмудо, Ҳақдан ризолик истаким ҳар ишда сен,
Топмагай фазлин киши дилдан риёзат бўлмаса.

* * *

Муҳаббатли кишиларнинг юзида нур, зиё бўлгай,
Бу ишқи бирла чун тун-кун дилида чин сафо бўлгай.

Бу олам тийнатиға ул кўнгулни боғламас ҳаргиз,
Муҳаббат бирла қалбида Ўзига иқтидо бўлгай.

Этиб исён биравлар бирла нафсига берилмас ҳеч,
Шукр айлаб ҳаётида ҳамиша, бил, вафо бўлгай.

Тажаллийсин кўриб ёрин ки ҳар дам ул фасоҳатда,
Саодат ичра кўнглида мудом хавфу ражо бўлгай.

Ризосин топмакка ёрин ҳамиша ул нажот излар,
Анинг шавқи била тун-кун ки ўздин ул сиво бўлгай.

Ҳаёти интизомини тутиб ҳар дамда тақвода,
Висол онига етмакка дилида муддао бўлгай.

Бу тавҳид бирлаким, Маҳмуд, музайян
айласанг ўзни,
Умид борки, Яратган ул кун сендан ризо бўлгай.

* * *

Тут ўзингни, эй кўнгил, сен аҳли зоҳирдан йироқ,
Тузма ҳаргиз сен анинг бирла кўнгилдан иттифоқ.

Сол назар, ҳоли ҳаётинг боғига сен дил билан,
Булбулу зоғ ўртасинда йўқ эрурми, боқ, нифоқ.

Ул санам дарди билан ёнгай талаб аҳли мудом,
Ўртагай ҳар дам аларни ишқ аро дарду финоқ.

Ҳеч вафо қилгайми дунё аҳли раҳмат корига,
Аҳли маъни ҳикматин ҳар дамда бил дилга сабоқ.

Даҳр эли бозорида бўлмоқ қийин осудаким,
Бас, синиқ кўнглингга ботин аҳлини айла чироқ.

Маҳмудо, доғи дилингни билмасин бедардлар,
Ёр васлин топгай ул кун бўлса ким мардонароқ.

Марфилон шахри

Иброҳим Адҳам ҳикмати

Сўрадилар валийуллоҳдан:

– Қўлга қандай киритдингиз сиз,
Дунёдан зуҳд қилишни тақсир?

Пири комил айлади жавоб:

– Уч нарсдан ясаб хулоса,
Шу тўхтамга тақалдим охир.

Муридларда ошади ҳайрат:

– Бу учликдан қилинг хабардор,
Билиб қўйсак зиёни йўқдир.

Шарҳладилар қаландар подшо:

– Охиратнинг боши – қабрни,
Ёлғизловчи бинодек кўрдим.
Ваҳоланки, йўлдошим бўлмас,
Огоҳликка диққатни бурдим.
Узун кўрдим борар йўлимни,
Нафс иймонга солади хатар.
Билдим сабру эзгу амалдан –
Сўнг бандага офият етар.
Мавжудотнинг соҳиби Аллоҳ,
Маҳшаргоҳнинг қозиси ҳам Ул.
Улуғ кунда ҳимоячим йўқ,
Тадорикка берилдим буткул!

Худбин ва сахий

Томирида юриб турса қон,
Турмуши ҳам бўлса фаровон.
Ўз тинчини ўйласа чандон,
Тирик бир жон саналар тамом.
Элу юрти, қариндош, муҳтож –
Мискинларга кенг очиб қулоч.
Сахийликни топтурса ривож,
Чин инсон у – Ҳақ йўлда имом.

* * *

Эзгу ишда хуш тилакни остона бил,
Натижалар ниятингга бўлар боғлиқ.
Дўсту ёрни ғойибона дуолар қил,
Бундай амал ҳеч шубҳасиз ҳотамтойлик.

Нафс шифоси

Нафс шифоси: очлиқ, жимлик, ёлғизлик ва бедорликда,
Ҳаё, ибод, андишаю тавозе йўқ беорликда.
Художўйлар ризқу рўзга қаноат-ла шукр айлар,
Фано завқи бўлар балки, охираат йўқ ғаддорликда.

Негмурад ГУЛИЕВ,
Ғиждувон тумани

Ҳалокат дарчаси

Дунё илмин ўрганиш давом этмоқда мудом,
Йўл очиб қўйди Аллоҳ одамга бериб мақом,
Қанча ижод қилурлар оятда бордур Калом,
Сўнгги муддат келганда чекланиб бўлур тамом,
Аллоҳ изнидан чиқиб шайтонга берманг салом.

Илм қутқарар дунёни, ҳеч ерда бўлмас офат,
Унга тобе бўлганлар жафони қилур роҳат,
Ҳадисда айтилибдур: Илм ўқишни қил одат,
Токи умринг сўнгидан қолса ҳамки бир соат,
Аллоҳ изнидан чиқиб шайтонга берманг салом.

Буюрди ўқисин деб: Ўргансин ёшу қари,
Кўрсатиб ўз зиёсин боб очилган сингари,
Берди Аллоҳ билса ҳам яна юксаклик сари,
Бермагай аҳли илмга хоҳишидан ташқари,
Аллоҳ изнидан чиқиб шайтонга берманг салом.

Илмининг ҳар соҳаси халқ ривожига даво,
Тафаккур ҳам баъзида тақвони қилур адо,
Берса Аллоҳ бориға шукрини қилмоқ бажо,
Хоҳишидан четланиб чираниш катта хато,
Аллоҳ изнидан чиқиб шайтонга берманг салом.

Ўқиб, ўрганиб билдик олдиндадур қанчаси,
Аллоҳнинг изнидадур сирли илмлар барчаси,
Бизга бир томчи берар оқмоқдадур чашмаси,
Ғулувга кетсак, ютар ҳалокатли дарчаси,
Аллоҳ изнидан чиқиб шайтонга берманг салом.

Аҳмаджон МАМАСАЙДОВ,
Учкўприк тумани

Қазога рози, балоға сабрли...

Кел, эй соқий, муҳаббат жомидин май,
Харидор илгина бергил паёнай.

Харидор ул эрур жуз ниййати фард,
Кўнгил кўнглакина юқтирмагай гард.
Қаю ҳолатда бўлса эртаю кеч,
Хилофи ҳукми маҳбуб этмагай ҳеч.

Бу йўлнинг барчасин тай қилгон эрлар
Ризо бермак мақом аълоси дерлар.

Агар бошида юрса осийё санг¹,
Ризо жўянда ҳаргиз бўлмагай танг.

Агар ҳар кунда ичса захр аёгин²,
Суюклук бандаси чатмас қабогин.

Кишиким розилик номинда бўлса,
Қилур шукр, аждаҳо коминда бўлса.

Ризо айвонида топқон киши жо,
Демас «во» боби офат бўлса ҳам во.

Агар мағзи дилинг айрилса то пўст,
Йиғини йиғ, агар чин қулсан, э дўст.

Сўнар ғам тушса ҳар озода эрга,
Ўчар ўт тушса хасдин холи ерга.

Худо амриға оқил ғам емасдур,
Демас гардун қилур гар дун³ эмасдур.

Эгам ҳукмиға ҳар ким бўлса мамнун,
Кўтармас ун агар бошин қилур ун.

Бу тоққа сурсалар, ташлаб у тоғдин,
Санодин ўзга чиқмас ақли соғдин.

Агар киндур магар минг қилсалар қийн,
Қачон тушкай чин эрни кўнглина чин?

Қаю ҳолат билан жон бўлса танда,
Бўлар шокир ҳамиша рози банда.

Улуғ йўлдин адашқон неча беақл,
Қилур эрлардин у ёлғончилар нақл:

«Киши ким ошиқи дийдори Ҳақдур,
Муҳаббат аҳли бирлан ҳамсабақдур.

На ҳожат ўзгача тоатлар андин!»
Бўлур юзи қаро мундоғ дегандин.

Ўшал халқики кўп беақл эмишлар,
Худонинг душманин ошиқ демишлар.

Дилу жон бирла бўлгон ошиқи зор,
Хилофи ҳукм қилмас зарраи кор.

Буюрғон ишларини шоду ғамда,
Қилур бирдек фароғатда, аламда.

Агар тўлдирсалар ернинг юзини
Қизил тилло билан, солмас кўзини.

Бало ўқи қадалса, урмагай оҳ,
Қилич бошиға келса, бузмагай роҳ.

Кишиким қилса ошиқлик лофин,
Қилурму ҳеч маъшуқи хилофин?..

Сўфи ОЛЛОҲЁРнинг
“Саботул ожизин” асаридан

¹ Тегирмон тоши. ² Заҳарли қадах. ³ Аҳмоқ, нодон.

“Жомеус Сунан” шарҳланмоқда

Абу Исо Муҳаммад ибн Исо Термизийнинг “Сунани Термизий” номи билан танилган “Жомеус Сунан” асарининг ўн жилдлик илмий-изоҳли таржимаси ва шарҳи тайёрланмоқда.

Дастлабки уч жилди 2022 йили нашр этилган бўлса, 2023 йили унинг тўртинчи жилди ҳам дунё юзини кўрди. Тўртинчи жилдда “Китобус солат” (Намоз китоби) ҳадисларининг биринчи қисми – 149–250 рақамли ҳадислар шарҳланган.

Ушбу хайрли ишни амалга оширишда Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази ходимларининг алоҳида хизматлари бор.

Китоблар ҳанафийлик мазҳаби ва мотуридийлик ақидасига мувофиқ шарҳланган ўзбек тилидаги дастлабки илмий ишдир. Ундаги ҳар бир ҳадис ҳанафийлик мазҳабига биноан кўриб чиқилди ва таҳлил қилинди.

Асар шарҳида икки юзга яқин манба, жумладан, Ҳиндистон ва Покистон диёрлари уламоларининг китобларидан кенг фойдаланилди.

Ушбу иш диний адабиётлар таржимашунослигида илк тажрибадир. Ундаги санадлардаги “ҳаддасана” (бизга ҳадис айтди), “ахбарана” (бизга хабар берди), “..ъан” (...дан ривоят қилинади) каби сўзларнинг ҳадис илмида фарқи борлиги сабабли таржималарда ҳам шу хилда берилишига ҳаракат қилинди. Санаддаги ровийларни ўқувчиларга таништириб боришга катта аҳамият қаратилди. Шунингдек, ҳар бир сўз ва жумлаларга изоҳ бериб борилди.

Таржима ва шарҳ жараёнида ҳадис илмидаги истилоҳ ва атамалар жуда кўп ишлатилди. Бу услубнинг илм толиблари ва мутахассисларга истилоҳ ва атамаларни кўллаш ҳамда тушунишда фойдаси катта.

Шарҳлашда Марказий Осиё халқларининг минг йиллардан бери амал қилиб келаётган ҳанафийлик мазҳаби ва мотуридийлик ақидасига мувофиқ – аҳли сунна ва жамоат таълимотига уйғун ҳолда таржима ва шарҳ қилинишига катта эътибор берилди. Шу билан бирга, бошқа мазҳабларнинг далиллари ва уларга жавоблар, ҳанафийлик мазҳаби ва мотуридийлик ақидасига таъна қилувчи, шубҳага қўювчиларга ҳам раддиялар ўз ўрнида бериб борилди.

Тўртинчи жилддаги 168-ҳадис шарҳи

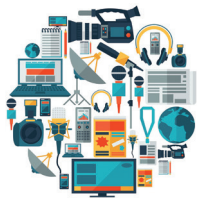
Абу Барза розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: **“Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам хуфтондан олдин ухлашни ва ундан кейин гаплашишни ёқтирмас эдилар”.**

Абу Исо ат-Термизий дейди: «Бу борада Ойша, Абдуллоҳ ибн Масъуд ва Анас розияллоҳу анҳумдан ривоятлар мавжуд. Абу Исо (ат-Термизий): «Абу Барза розияллоҳу анҳунинг ҳадисини ҳасан-саҳиҳ ҳадисдир!» – деган. Дарҳақиқат, илм аҳлининг кўпчилиги хуфтондан олдин ухлашни ва ундан кейин гаплашишни макруҳ санаганлар. Айрим олимлар эса бунга рухсат берганлар».

Мазкур бобда хуфтонни ўқимасдан ухлаб қолиш ёки уни вақти кирган заҳоти дарҳол ўқиб олиб, сўнгра беҳуда гаплашиб вақт ўтказиш макруҳлиги ҳақидаги ҳадис зикр қилинган. Яъни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай қилишни ёқтирмас эдилар. Шунга кўра, масалан, кечаси билан телевизор ёки интернетда фойдасиз нарсалар кўриб ўтириш ёки хуфтондан кейин беҳуда гурунглашиб ўтириш макруҳ бўлади.

Бу ўринда ихтиёр қилинган фикҳий қараш шуки, хуфтонни ўқиш учун уйғонишга аниқ ишончи бўлса ёки уйғотишга бир кишини тайинлаб қўйса, макруҳ бўлмайди. Қолган сураатларда макруҳ бўлади. Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо каби баъзи саҳобаларнинг хуфтон ўқимасдан ухлаганлари нақл қилинган. Шу билан бирга, улар хуфтондан олдин ухлашни макруҳ санагани ҳам собит. Бундай зид ривоятларнинг татбиқи шуки, киши уйқудан туришга аниқ ишончи бўлса ёхуд бировга уйғотишни айтиб қўйган бўлса, шунингдек, макруҳ вақт – туннинг ярми ўтгунча ухлаб қолмаса, хуфтондан олдин ухлаши макруҳ бўлмайди (*қисқартириб олинди*).

Масъудхон ИСМОИЛОВ,
Ўзбекистон халқаро
ислом академияси доценти

29

Тарихи Муҳаммадий

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда.)

АСИРЛАР ҲАҚИДА МУЗОКАРА

Ҳар икковлари қаттиқ ваъда қилишдилар. Бу сирни ҳеч кимга айтмасга қасам ичдилар. Сўнгра Умайр шу иш қасдида қиличини қайраб, заҳар билан суғорди. Шу билан йўлга тушиб, тўғри Мадинага келди. Шу чоғда ҳазрати Умар бир неча саҳобалар билан Бадр урушида ўтган ишлардин сўзлашиб ўлтиришган эди. Қарасалар, қилич тақинган бир киши масжид олдига келиб туясини чўктирди. Ҳазрати Умар дарҳол уни таниб айтдиларким:

– Бу Худо душмани Умайрга ўхшайди. Бунинг келиши яхшилик эмасдур, бир ёмонлик нияти билан келгай, – деб дарҳол Расулуллоҳга хабар берди. Расулуллоҳ уни келтирмоққа буюрдилар. Ҳазрати Умар қиличини бир қўлида, яна бир қўли билан унинг ёқасидан тутиб, олди-орқасидан ансор саҳобалар ўраган ҳолда олиб келдилар. Расулуллоҳ қарасалар, ҳазрати Умар қиличининг боғи билан бўйнидан бўғиб ушлаб турибдур.

– Эй Умар, уни бўш қўй, яқинроқ келсин, – дедилар. Ўша ондин сўнгра Пайғамбаримиз олдиларига келиб араб одатича:

– Инъамун сабоҳан, – деди. Бу сўз ислом дини келмасдин илгариги араблар саломи эди. “Эртангиз юмшоқ ўлсин” демақдир. Анда Расулуллоҳ:

– Бунинг ўрнига ундин яхшироқ саломни Аллоҳ таоло бизга берди. Жаннат аҳли шу ила ўзаро саломлашгайлар. Эй Умайр, нима учун келдинг? – деб сўрадилар. Анда ул айтди:

– Ўғлим Ваҳб Бадр урушида асир тушмиш эди, бу тўғрида сизлар билан

келишгани келдим. Унга бирор яхшилик қилгайсизму? – деди. Расулуллоҳ айтдилар:

– Андоғ бўлса, қилич тақиб келишинг қандайдур? Ул айтди:

– Қилични Аллоҳ қуритсин, ул бизга ўтган урушда нима асқатди? Ўз ода-тимча тақинмиш эдим. Яна Расулуллоҳ сўрадилар:

– Тўғри айтгил, тўғри сўзлагил, қайси иш қасдида келмиш эдинг? Ул:

– Айтмиш ишимдан ўзгани ўйлаганим йўқдир, – деди. Анда Расулуллоҳ айтдилар:

– Сўзинг ёлғондур, балки иш бундоғдур: Бир куни сен Каъба олдида Сафвон билан бирга ўлтирдинг. Бадр урушида ўлдирилиб, қудуққа ташланган кишиларни эслашиб йиғлашдинглар. Анда сен: – Устимдаги ўтнам (қарзим) бўлмаса, мендин кейин оилаларим оч қолишидан қўрқмасам эди, Мадинага бориб, Муҳаммадни ўлдириб келур эдим, – дединг. Сафвон сендин бу сўзни онглаши билан: – Агар бундоқ қилур бўлсанг, ўтнанг бўйнимга, бола-чақанг нафақаси ўлгунимча устимга бўлсин, – деди. – Энди сен мени ўлдиргали қасд қилиб келгандурсан. Аллоҳ мени бу ишдан асраб, буни бўлдурмағай, – дедилар.

Бу сўзни онглаши билан Умайрнинг кўнгли очилди: – Аниқ билдим, Аллоҳнинг пайғамбари экансан, деб дарҳол иймон келтирди¹.

– Сенинг айтган сўзларингга илгари инонмас эдим, сен келтурган кўп хайрларни ёлғон деб билур эдим. Энди гувоҳлик берурман, сен Аллоҳнинг ҳақ пайғамбари экансан. Бу ишни Сафвон икковимиздан ўзга ҳеч ким билмаган эди. Ва ҳам буни билдирмасга онт ичган эдик. Аниқ билдим, бу ишни сенга Аллоҳ билдирмушдур. Йўқ эрса, буни ўзлигидан ким била олур эди? – деди.

Буни кўриб, Расулulloҳ бошлиқ ҳамма саҳобалар суюнишдилар. Пайғамбаримиз ислом динининг асосларини унга ўргатишни буюрдилар. Қуръондан бир неча сурани ўқиб ёд олди. Мусулмонлар қўлига асир тушган ўғли Ваҳбни озод қилдилар. Сўнгра Умайр:

– Ё Расулаллоҳ, мен ислом нуруни ўчирмак учун кўп курашдим. Бу диндаги кишиларга қаттиқ қаршилиқ кўрсатиб, аларнинг кўнгилларини кўп оғритдим. Агар рухсат қилсангиз, Маккага бориб, халқни динга даъват қилайин. Аллоҳдин умид шулдурки, алар ҳам бу йўлни қабул қилгайлар. Агар қабул қилмасалар, илгари ҳақ динга қаршилиқ қилиб, мўминларга тўла озор берган эдим, энди унинг ўрнига буларга қарши туриб, озор бермакни ўзимга лозим кўрдим, – деб изн сўради. Расулulloҳ ҳам унга изн бердилар.

Сўнгра Умайр ўғли Ваҳбни бирга олиб, Маккага қайтди. Келгандин кейин мусулмонлигини барчага очик билдирди. Ўғли Ваҳб бўлса, отаси қўлида иймон келтирди, бутун оилалари билан ислом динини қабул қилдилар.

Яна Абу Азиз бин Умайр, бу киши дағи (ҳам) Бадр урушида қўлга тушган асирлардан эди. Бу бўлса, улуғ саҳобалардан Мусъаб бин Умайрнинг бир туғишган қариндошидур. Саҳобалардин бировлари буни асир олмиш эди. Мусъаб бин Умайр унга айтди:

– Сен бу асирингни зинҳор бўш тутмагил, яна қочиб қутулмасин. Буни суйган мол-дунёлик бой онаси бордур. Фидя учун ҳар қанча мол сўрасанглар, уни бермакка қудрати етар. Бунинг сўзини онглаб:

– Эй оға, қариндошликнинг ҳаққи шундай бўлурми? – деди. Оғаси дегандек онаси тўрт минг танга пул юбориб, ўғлини асирликдан қутқазиб олди.

Яна Пайғамбаримизнинг амакилари Аббос бин Абдулмутталиб ҳам Бадрда асир тушганлардан эди. Қўл-бўғови қаттиқ боғланганлигидан кечаси инг-раб ёта олмади. Бунинг товушидан

Расулulloҳнинг раҳмлари келиб, у кеча ухламадилар. Саҳобалардан бировлари:

– Ё Расулаллоҳ, на учун уйқунгиз бу кеча қочибдур? – деганида:

– Аббоснинг инграшини эшитмадингми, у менинг уйқумни қочирди, – дедилар. Буни англаган мўминлардан бир киши тура югуриб, Аббоснинг бўғовини бўшатди. Шу қаторда барча асирларнинг ҳам бўғовларини бўшатдилар. Сўнгра Пайғамбаримиз ундин икки киши учун фидя моли беришни талаб қилдилар. Бириси ўзи учун, иккинчиси – оғаси Абу Толиб ўғли Оқил учун эди. Анда Аббос айтди:

– Фидя молини биздин нечук олғайсиз? Биз бу урушга ўз ихтиёримизча келмадик, кўпчилик халқ бизни чиқмоққа мажбур қилдилар. Анда Расулulloҳ айтдилар:

– Шариат ҳар ишнинг зоҳирига қарайди. Кўринишда бизга қарши туриб, душман сафида бўлдинг, шунинг учун фидя моли бермасга чоранг йўқдур. Ундан икки кишилиқ мол олдилар. Фидя молларини тўлаб тугатгандин сўнгра, Аббос Пайғамбаримизга:

– Қурайш эли ичида мени энг фақир қилиб қўйдинг. Бурун бой бўлсам ҳам, энди бутун умр ичи камбағалликда қолдим, – деди. Расулulloҳ айтдилар:

– Қайдин камбағал бўлурсан? Хотининг Умму Фазлга топшириб келган молинг эсингдан чиқдим? Уйингдан чиқар чоғда “Бу сафарда мен ўлиб кетсам ҳам, умр бўйи сенга етарлик мол қолдирдим” демадингму? Анда Аббос айтди:

– Аниқ билурман ва ҳам билган эдим, сен Аллоҳнинг чин пайғамбаридурсан, йўқ эса қайдин билдинг, хотиним Умму Фазлдан бошқа ҳеч бир жонга туйғузмаган (билдирмаган) эдим, – деди².

Алихонтўра СОҒУНИЙнинг
“Тарихи Муҳаммадий” асарида

Давоми бор...

¹ Ат-Табароний. Ал-Муъжамул-кабир, 17/56-62; Ибни Хишом. Ас-Сийратун-набавийя, 3/212-214.

² Аҳмад ибни Ханбал. Ал-Муснад, 1/353; Ал-Байҳақий. Ас-суанул-кубро, 6/322.

Соломон ороллари

Ушбу юрт Тинч океани минтақасида жойлашган, 992 оролдан иборат. Оролларнинг учдан бир қисмида аҳоли яшайди. Расмий тили – инглиз тили. Аммо аҳолининг 1–2 фоизи шу тилда гаплашади, холос.

Оролнинг аҳолиси 700 000 га яқин бўлса-да, улар 120 тилда гаплашади. Улар ҳам биз ўзбекларга ўхшаган болажон халқ, аҳолисининг 43 фоизини 15 ёшгача бўлган ўсмирлар ташкил қилади.

Ислом Соломон оролларида ҳозирча озчилик дини ҳисобланади. Турли манбаларда таъкидланишича, Исломга мамлакат аҳолисининг 1 дан 5 фоизгача бўлган қисми эътиқод қилади. Мамлакатнинг 93 фоизи эса насронийлардир. Мусулмон жамоалари аҳмадийлар ва суннийларга бўлинган.

Соломон оролларига мусулмонлар дастлаб XIX аср охирларида, архипелаг (*бир-биридан унчалик узоқ бўлмаган ва одатда бир бутун деб ҳисобланадиган ороллар тўдаси*) Буюк Британия мустамлакаси бўлган вақтда кириб борган. Улар инглизлар ёллаган афғонлар эди. Афғонлар, асосан, юк ташиш, умумий озиқ-овқат соҳасида ва йўл қурилишида хизмат қилишган. 1931 йилда мазкур ороллардаги мусулмонлар сони 393 кишига етган. Бироқ уларнинг кўпи ватанига қайтиб кетишган. Кейин эса маҳаллий аҳоли вакиллариининг Исломга қизиқиши туфайли мусулмонлар сони бирмунча ортган.

Хуллас, Соломон ороллариининг мусулмонлар билан алоқалар жуда яқин тарихда йўлга қўйилган. Мамлакатда 1980 йиллар-

нинг охиридан бошланган фаолиятлар натижасида мусулмон озчилик шаклланди. Лекин мамлакатда яқин йилларгача бу соҳадаги фаолиятлар асосан аҳли суннат доирасидан ташқарида бўлган ва эътиқод нуқтаи назаридан бидъат қарашларга эга кодиянлик ҳаракати орқали амалга оширилаётган эди.

Ҳозирги кунда Соломон оролларидаги мусулмонлар сони ҳақида аниқ маълумотлар йўқ. Шу боис мамлакатдаги мусулмонлар улуши ҳамон 0,5 фоиздан пастлиги тахмин қилинмоқда. Аниқроқ рақамлар билан айтадиган бўлсак, АҚШ давлат департаменти ҳисоботига кўра, мамлакатда 350 нафар атрофида мусулмон истиқомат қилади. Аммо бошқа манбаларнинг хабарларига таянилса, мамлакатдаги фақат мусулмон-аҳмадийларнинг сони мингдан ҳам ошиқроқ. Аҳмадийлар жамиятининг бош қароргоҳи Соломон ороллари пойтахти Хониарада жойлашган. Шунингдек, аҳмадийлар қадимий ороллар бўлган Гуадалканал, Рассел, Саво ва Беллонага ҳам тарқалган.

Кейинги йилларда сунний мазҳаб воизлари минтақага кўп бораётгани туфайли мамлакат аҳолисига Исломни ҳақиқий моҳияти билан таниш имконияти пайдо бўлмоқда. Яъни, ҳозирги вақтда Соломон ороллари аҳолиси орасида Исломга мойил кишилар, айниқса, ёшлар сони ортмоқда. Шунингдек, у ерга борган сунний воизлар ва олимлар саъй-ҳаракатлари самараси ўлароқ кодиёнларнинг ҳам баъзилари тўғри йўлдан адашганлигини англаб етиб, ҳидоятга қайтмоқдалар.

Дамин ЖУМАҚУЛ